

10-11/11 | Εκδηλώσεις για το Νερό σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη

ΕΚΔΗΛΩΣΗ / ΣΥΖΗΤΗΣΗ
Πέμπτη 10 Νοεμβρίου στις 19:30
Το νερό ως κοινό αγαθό
και οι κοινωνικοί αγώνες υπεράσπισής του

εισηγητές: Μέλος της Κίνησης Πολιτών Πηλίου για το νερό
Γιώργος Ασκητής | Επιτροπή Αγώνα Αραβησσού
Γιάννης Παπαδημητρίου | Σύλλογος Προστασίας Αράχθου / Δίκτυο
Οικολογικών Οργανώσεων Ηπείρου

μικρόπολις Κοινωνικός Χώρος για την ελευθερία
Βενιζέλου με Βασ. Ηρακλείου 18

Αντιεξουσιαστική Κίνηση Θεσσαλονίκης

εκδήλωση - συζήτηση
Στον Πόλεμο για το νερό έχουμε πάρει θέση:
Σταγόνες ενάντια στα αντικοινωνικά
σχέδια Κράτους-Εταιρειών

παρασκευή 11/11
20:00

ομιλητές

Γ. Παπαχριστοδούλου
(Χειρονομία
Αντιεξουσιαστική Κίνηση)

Β. Βλάχου
(Σύλλογος Κατακλυζομένων
Μεσοχώρας)

Γ. Παπαδημητρίου
(Σύλλογος Προστασίας
Αράχθου)

Σε ποιόν ανήκει το νερό;
Ποιος είναι ο υπεύθυνος
για τη διαχείριση του;
Αποτελεί εμπόρευμα και
ιδιοκτησία του Κράτους
και του Κεφαλαίου
ή κοινό αγαθό;

Νοσοκίος
Θεμιστοκλέους 66
Εξάρχεια

Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

Το νερό ως κοινό αγαθό και οι κοινωνικοί αγώνες υπεράσπισής του

Πέμπτη 10/11, στις 19:30, στο Μικρόπολις (Βενιζέλου και Βασ. Ηρακλείου 18).

Ομιλητές:

Μέλος της Κίνησης Πολιτών Πηλίου για το νερό

Γιώργος Ασκητής (Επιτροπή Αγώνα Αραβησσού)

Γιάννης Παπαδημητρίου (Σύλλογος Προστασίας Αράχθου / Δίκτυο Οικολογικών οργανώσεων Ηπείρου)

ΑΘΗΝΑ:

Στον Πόλεμο για το νερό έχουμε πάρει θέση

Καλούμε σε ανοιχτή εκδήλωση-συζήτηση για το ζήτημα της επίθεσης στο νερό και τις δικές μας αντιστάσεις την **Παρασκευή 11/11, στις 20:00**, στον Ελεύθερο Κοινωνικό Χώρο Nosotros (Θεμιστοκλέους 66, Εξάρχεια).

Ομιλητές:

Γ. Παπαχριστοδούλου (Χειρονομία Αντιεξουσιαστική Κίνηση)

Β. Βλάχου (Σύλλογος Κατακλυζομένων Μεσοχώρας)

Γ. Παπαδημητρίου (Σύλλογος προστασίας Αράχθου)

Σε ποιον ανήκει το νερό; Ποιος είναι υπεύθυνος για τη διαχείρισή του; Αποτελεί εμπόρευμα και ιδιοκτησία του Κράτους και του Κεφαλαίου ή Κοινό Αγαθό;

Στα παραπάνω ερωτήματα η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ έχει πάρει θέση, προωθώντας αφενός την ιδιωτικοποίηση των δικτύων ύδρευσης Αθήνας και Θεσσαλονίκης κι αφετέρου τη λειτουργία του φαραωνικού φράγματος της Μεσοχώρας, παρά την αντίθεση της τοπικής κοινωνίας.

Θέση ωστόσο έχουμε πάρει κι εμείς: ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις των δικτύων ύδρευσης, ενάντια στα φαραωνικά φράγματα, ενάντια στα πολυεθνικά λόμπι του νερού και της ενέργειας που κερδοσκοπούν λεηλατώντας τη φύση και τον δημόσιο χώρο.

Στη λεηλασία των δημόσιων φυσικών πόρων μπορούμε να απαντήσουμε με κοινωνικό έλεγχο και αμεσοδημοκρατική διαχείριση. Κανείς δεν είναι πιο αρμόδιος για τη διαχείριση και τον έλεγχο των κοινών αγαθών από την κοινωνία και τις τοπικές κοινότητες.

Διοργάνωση: Αντιεξουσιαστική Κίνηση

Η Οικολογία της Ελευθερίας | Η Ανάδυση και η Διάλυση της Ιεραρχίας

Μάρεϋ Μπούκτσιν

Απόσπασμα από τον πρόλογο του Bookchin, Murray, *Η Οικολογία της Ελευθερίας, Η Ανάδυση και η Διάλυση της Ιεραρχίας*, μτφρ. Ελίζα Κολοβού, Αντιγόνη, Θεσσαλονίκη, 2016.

Πρέπει να επισημάνω ότι η *Οικολογία της Ελευθερίας* αντικατοπτρίζει την ενασχόλησή μου με τον μάλλον στενό, πραγματιστικό και συχνά κοινωνικά ουδέτερο περιβαλλοντισμό που επικρατούσε πριν από δύο δεκαετίες σε ένα σύνολο πολύ διαφορετικών ομάδων. Στην πραγματικότητα, αυτού του είδους ο περιβαλλοντισμός εξακολουθεί να απολαμβάνει μια εξέχουσα θέση ακόμα και σήμερα. Οι ομάδες αυτές εξακολουθούν να εστιάζουν σε συγκεκριμένα ζητήματα, όπως είναι η ρύπανση του αέρα και των υδάτων, οι χωματερές των τοξικών αποβλήτων, η χημικοποίηση της τροφής και τα λοιπά –προσπάθειες που αναμφίβολα αξίζουν την πλήρη υποστήριξή μας. Ωστόσο, οι απόψεις των περιβαλλοντιστών για τις αιτίες και τις μακροπρόθεσμες λύσεις των προβλημάτων αυτών μου φαίνονταν –και εξακολουθούν να μου φαίνονται– θλιβερά ανεπαρκείς. Στον βαθμό που οι περιβαλλοντιστές μοιράζονταν μια κοινή οπτική, αυτή βασιζόταν σε μια εργαλειακή, σχεδόν μηχανολογική προσέγγιση της επίλυσης των διαφόρων εκδοχών της οικολογικής αποδιοργάνωσης. Όπως όλα έδειχναν, ήθελαν να προσαρμόσουν τον φυσικό κόσμο στις ανάγκες της υφιστάμενης κοινωνίας και στις εκμεταλλευτικές και καπιταλιστικές επιταγές της, μέσω μεταρρυθμίσεων που θα ελαχιστοποιούσαν τη βλάβη στην ανθρώπινη υγεία και ευημερία. Οι τόσο απαραίτητοι στόχοι της διαμόρφωσης ενός προγράμματος ριζικής κοινωνικής αλλαγής και της καλλιέργειας μιας νέας αισθητικότητας απέναντι στον φυσικό κόσμο βρίσκονταν έξω από την τροχιά των πρακτικών τους ενδιαφερόντων. Οι κοινωνικές

τους θέσεις φαίνεται ότι ενσαρκώνονταν στην άσκηση παρασκηνιακής πολιτικής πίεσης και όχι στη ριζοσπαστική πολιτική.

Έχοντας υπάρξει ένας ενεργός οικοαναρχικός για δεκαετίες, αγωνιζόμενος ενάντια στη ρύπανση, στην ανέγερση πυρηνικών εργοστασίων και στη χημικοποίηση της τροφής, αποφάσισα να συγγράψω μια εκτενή παρουσίαση των απόψεών μου, που θα ήταν εν μέρει κριτική και εν μέρει ανασυγκροτητική.

Σε αντίθεση με τον πραγματιστικό περιβαλλοντισμό, ανέπτυξα ένα αναλυτικό σώμα ιδεών το οποίο ονομάζω κοινωνική οικολογία.

Για τους κοινωνικούς οικολόγους, η περιβαλλοντική αποδιοργάνωση είναι βαθιά ριζωμένη μέσα σε μια ανορθολογική, αντιοικολογική κοινωνία, της οποίας τα βασικά προβλήματα δεν θεραπεύονται με αποσπασματικές, μονοθεματικές μεταρρυθμίσεις. Προσπάθησα να επισημάνω ότι τα προβλήματα αυτά απορρέουν από ένα ιεραρχικό, ταξικό –και σήμερα– ανταγωνιστικό καπιταλιστικό σύστημα, το οποίο τροφοδοτεί την άποψη ότι ο φυσικός κόσμος είναι απλά και μόνο ένας σωρός από «πόρους» για την ανθρώπινη παραγωγή και κατανάλωση. Αυτό το κοινωνικό σύστημα είναι ιδιαίτερα ληστρικό. Έχει προβάλλει την κυριαρχία του ανθρώπου πάνω στον άνθρωπο σε μια ιδεολογία όπου ο «άνθρωπος» (άντρας) είναι προορισμένος να κυριαρχεί πάνω στη «Φύση».

Αντίστοιχα, κοιτώντας πίσω στην εποχή της προεγγράμματης «οργανικής κοινωνίας» η οποία υπήρχε πριν από την ανάδυση της ιεραρχίας και του καπιταλισμού, εξερεύνησα τις μη ιεραρχικές ευαισθησίες, τις πρακτικές, τις αξίες και τις πεποιθήσεις που είχαν εν γένει οι εξισωτικές κουλτούρες, καθώς επίσης και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της οργανικής κοινωνίας, που φαίνονταν σχετικά με την ανάπτυξη μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής οικολογικής πολιτικής: την αρχή του αμείωτου ελάχιστου (irreducible minimum), μέσω της οποίας η οργανική κοινωνία εγγυόταν στον καθένα τα υλικά μέσα του βίου• την αφοσίωσή της

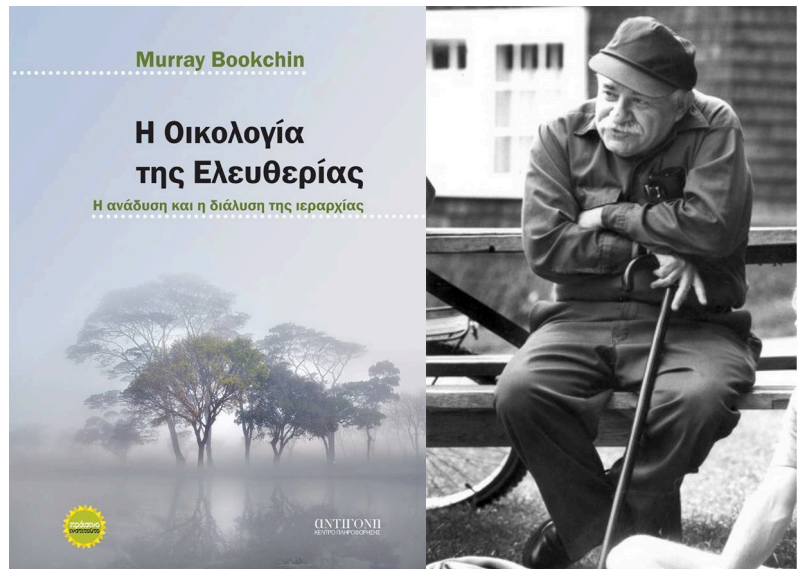
στην επικαρπία αντί στην κυριότητα της ιδιοκτησίας• την ηθική της συμπληρωματικότητα, όπως διακρίνεται από μια ηθικότητα της εντολής και της υπακοής.

Στο δικό μου μυαλό, όλες αυτές οι αρχές και οι αξίες ήταν –και είναι– ζητούμενα που θα έπρεπε να βρουν μια κεντρική θέση σε μια μελλοντική οικολογική κοινωνία. Επίσης, αισθάνθηκα ότι τα χαρακτηριστικά αυτά έπρεπε να ενοποιηθούν με την ορθολογικότητα, με την επιστήμη και με ένα μεγάλο μέρος της τεχνικής του σύγχρονου κόσμου, οπωσδήποτε επανασχεδιασμένα, ώστε να προάγουν την ενοποίηση της ανθρωπότητας με τον μη ανθρώπινο κόσμο. Αυτή η επιλεκτική ενοποίηση θα μπορούσε να διαμορφώσει τις πρακτικές που θα επικρατήσουν σε μια εντελώς νέα κοινωνία και αισθητικότητα.

(...)

Αυτή η εισαγωγή στοχεύει στην απεμπλοκή και την αποσύνδεση της κοινωνικής οικολογίας από αυτές τις διάφορες μυστικιστικές οικολογίες, διατηρώντας συγχρόνως μια κριτική στάση απέναντι στον πραγματιστικό περιβαλλοντισμό. Θα ήθελα, με μεγάλη έμφαση, να διορθώσω οποιαδήποτε συνάφεια μπορεί να βρίσκει ο αναγνώστης ή η αναγνώστρια μεταξύ της κοινωνικής οικολογίας και των διάφορων μυστικιστικών οικολογιών που ανθούν σήμερα. Παρά τις νέες συνθήκες, τις οποίες πρέπει να αντιμετωπίσει η κοινωνική οικολογία, εμμένω σθεναρά στις ιδέες που αναπτύσσονται στην *Οικολογία της Ελευθερίας* και δεν αισθάνομαι καμία ανάγκη να τις τροποποιήσω, παρά μόνο να αποσαφηνίσω ορισμένες συγκεκριμένες μεταφορές τις οποίες έχουν χρησιμοποιήσει οι μυστικιστές οικολόγοι από κοινού με τους κοινωνικούς οικολόγους, αν και για πολύ διαφορετικούς σκοπούς.

Αυτό που θέλω να κάνω σε αυτήν την εισαγωγή είναι να προσφέρω μια πιο ισορροπημένη άποψη για τις ιδέες, τις ερμηνείες και τα δεδομένα που περιέχονται σε αυτό το βιβλίο. Η *Οικολογία της Ελευθερίας* εξακολουθεί να παραμένει η πιο αναλυτική διατύπωση των ιδεών μου, αλλά και

εκείνων της κοινωνικής οικολογίας γενικότερα, και δεν θέλω να υποβιβάσω τη θέση που έχει ανάμεσα στα γραπτά μου. Η θεωρητική αφίδα του έργου μου, αν μπορώ να το θέσω έτσι, απαρτίζεται από περίπου εννέα βιβλία, μεταξύ των οποίων η *Οικολογία της Ελευθερίας* μπορεί να θεωρηθεί ως η θεμέλια λίθος. Θα ζητήσω, όμως, από τους αναγνώστες και τις αναγνώστριες να συμβουλευτούν και κάποιες άλλες δουλειές μου, οι οποίες περιγράφουν σφαιρικά την οπτική της κοινωνικής οικολογίας, και ιδιαίτερα το *Η Άνοδος της Αστικοποίησης και η Πτώση της Πολιτειότητας* (*The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship*), το *Ξαναφτιάχνοντας την Κοινωνία* (*Remaking Society*), και το *Η Φιλοσοφία της Κοινωνικής Οικολογίας* (*The Philosophy of Social Ecology*). Ιδωμένες συνδυαστικά, αυτές οι δουλειές προσφέρουν μια αναλυτική διατύπωση της κοινωνικής οικολογίας όπως υπάρχει σήμερα και διαμορφώνουν τη βάση για τη μελλοντική της ανάπτυξη.

Τέλος, είναι αναπόφευκτος ένας βαθμός επανάληψης στη σύνταξη αυτής της νέας αναδρομικής εισαγωγής. Δεν επιχειρώ την ευρεία επισκόπηση της κοινωνικής οικολογίας που εμφανίζεται στην εισαγωγή της πρώτης έκδοσης, την ανάγνωση της οποίας θεωρώ απολύτως απαραίτητη για την κατανόηση αυτού του βιβλίου, αλλά υπάρχουν ζητήματα που με απασχολούν εδώ, όπως είναι ο μαρξισμός και η οικολογία, η συζήτηση των οποίων παρέχει στον αναγνώστη και την αναγνώστρια μια πιο αναλυτική αποσαφήνιση

των απόψεών μου. Το γεγονός αυτό δεν μειώνει την ανάγκη της ανάγνωσης και των δύο εισαγωγών: η αρχική είναι μια περισσότερο επεξηγηματική παρουσίαση, ενώ η παρούσα, των εκδόσεων Black Rose, είναι περισσότερο πολεμική.

Όλα τα γραπτά μου επιδιώκουν να προσφέρουν μια συνεκτική άποψη των κοινωνικών πηγών της οικολογικής κρίσης και να προσφέρουν ένα οικοαναρχικό πρόγραμμα για την ανασυγκρότηση της κοινωνίας πάνω σε ορθολογικές βάσεις. Εδώ, χρησιμοποιώ προκλητικά τις λέξεις *συνεκτική* και *ορθολογικές*, καθώς είναι όροι που αποτελούν ανάθεμα για τις περισσότερες αναδυόμενες μυστικιστικές οικολογίες. Επιπλέον, χρησιμοποιούνται για να προκαλέσουν μια πολύ ευρύτερη κατάσταση του νου, που έχει γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης κατάστασης στον αγγλο-αμερικανικό κόσμο εν γένει και σε πολλά μέρη της σημερινής Ευρώπης. Ο μεταμοντερνισμός, ιδιαίτερα με τις πιο χυδαίες μορφές του, έχει μια ανησυχητική επίδραση στην ανάγκη για ένα συνεκτικό και ορθολογικό σώμα ριζοσπαστικών πολιτικών ιδεών. Με την «αποδόμηση», οι αξιώσεις του ίδιου του λόγου διαμελίζονται στο όνομα ενός πάθους για «πλουραλισμό» –ένα πάθος που είναι κατανοητό ενόψει του σύγχρονου ολοκληρωτισμού, αλλά δεν μπορεί να δικαιολογηθεί όταν αποκαλεί «λογοκεντρικό» το κάθε λογικά επεξεργασμένο σώμα απόψεων. Με αυτήν την εξευτελιστική μορφή του, ο μεταμοντερνισμός παραθέτει διάφορα επίθετα στον *λογοκεντρισμό*, όπως *λευκός*, *αρσενικός*, *δυτικός* και *ευρωπαϊκός*, αποκλείοντας έτσι την περαιτέρω συζήτηση. Διστάζω να προβλέψω ότι νέες μόδες έρχονται στην επιφάνεια μέσα στα πανεπιστήμια και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ακόμη και κατά τη διάρκεια της συγγραφής αυτής της εισαγωγής.

(...)

Ο στόχος που με οδήγησε στην ανάπτυξη της κοινωνικής οικολογίας κατά τις περασμένες δεκαετίες ήταν ειλικρινά φιλόδοξος: ήθελα να παρουσιάσω μια φιλοσοφία, μια σύλληψη της φυσικής και της κοινωνικής ανάπτυξης, μια εις βάθος ανάλυση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουμε, και μια ριζοσπαστική ουτοπική εναλλακτική

–έως σήμερα, δεν έχω αποφύγει τη χρήση της λέξης *ουτοπικός*– για τη σύγχρονη κοινωνική και περιβαλλοντική κρίση. Ίσως θα βοηθούσε να απομονώσω εδώ ορισμένα ζητήματα που θα πρέπει να προστεθούν στην επισκόπηση που περιέχεται στον πρώτο πρόλογο.

Ταξίδι στον Φαντασμαγορικό κόσμο της Αναρχίας

Πρόλογος από το Αναρχικό Λεξικό του Γιάννη Φούντα.

Εισαγωγικό σημείωμα: Νίκος Κατσιαούνης

Η ιστορία είναι ένας εφιάλτης από τον οποίο προσπαθούμε να ξυπνήσουμε, μας έλεγε ο Τζέιμς Τζόις στον *Οδυσσέα* του. Το *Αναρχικό λεξικό* του Γιάννη Φούντα είναι ένα μνημειώδες (καλά διαβάσατε) έργο που μόνο θαυμασμό μπορεί να προκαλέσει στους αναγνώστες του. Αποτελεί ένα οδοιπορικό του συγγραφέα στα σπλάχνα, τα νεφελώματα και τις χωροχρονικές α-συνέχειες του Ελευθεριακού Σύμπαντος, το οποίο, όντας καμωμένο «από τη σκοτεινή ύλη της Ιστορίας», στέκει μετέωρο να φεγγίζει τις προσπάθειες του ανθρώπου να αντιμετωπίσει την «πρόκληση» της *Ελευθερίας* και της *Αναρχής Τάξης*. Επιλέγουμε σαν *Βαβυλωνία* να δημοσιεύσουμε τον πρόλογο του βιβλίου όχι για να προωθήσουμε την παρούσα έκδοση (δεν μας έχει καθόλου ανάγκη), αλλά γιατί ο πρόλογος αυτός εμπεριέχει μια εξαιρετικά σύντομη αλλά οξυδερκή και λεπτεπίλεπτη, αρκούντως ακονισμένη, έποψη του ελευθεριακού και αναρχικού κοσμοειδώλου (αν φυσικά μας δανείζει η φιλοσοφία αυτή την έννοια). Η ρητορική δεινότητα, το κυνικό χιούμορ και ο κοφτερός λόγος του προλόγου προδιαθέτει επαρκώς τον αναγνώστη για το ταξίδι στον φαντασμαγορικό κόσμο της *Αναρχίας*. Προσδεθείτε λοιπόν και ξεκινάμε...

Σύντομος Λόγος περί της Μεθόδου

«Σε μια εποχή καθολικής εξαχρείωσης
το να λες την αλήθεια
είναι μια επαναστατική πράξη»
Τζορτζ Οργουελ

Το νόημα της ρήσης του Όργουελ μπορεί να μην τίθεται ακόμη εν αμφιβόλω, αλλά το αιώνιο ερώτημα ποια τέλος πάντων από τις διάφορες «αλήθειες» είναι επαναστατική και ποια από τις αδιάφορες «επαναστάσεις» αληθινή θα παραμένει αναπάντητο πιθανώς εσαεί. Γιατί αν η γλώσσα δεν «εφευρέθηκε» παρά για να μπορούμε, κατά πώς λέγεται, να διατυπώνουμε ενάρθρως και εγγράφως τα «κατά συνθήκην» και μη ψεύδη μας, τότε αληθινό λογίζεται, όπως προκύπτει από την ετυμολογία, καθετί που δεν το σκεπάζει το πέπλο της λήθης. Ωστόσο δεν προκύπτει από πουθενά πως όλα όσα πέρασαν αλώβητα μέσα από τις δίνες του χρόνου και εντυπώθηκαν στη συλλογική μνήμη διαδραματίστηκαν στο σύνολό τους στη σφαίρα του πραγματικού.

Είναι γεγονός ότι οι άνθρωποι ως έλλογα και συνεπώς ευφάνταστα όντα πάντα τρέφονταν (πέρα από τις σάρκες των ομοίων τους) με προσωπικούς, κοινωνικούς, εξουσιαστικούς αλλά και «απελευθερωτικούς» μύθους και φυσικά η κυριαρχία –που εκ των πραγμάτων κρατά πάντα ζηλότυπα το ρόλο του βασικού αφηγητή– έκανε και κάνει ό,τι είναι δυνατόν για να μην τους στερηθούν. Γιατί είναι ξεκάθαρο ότι η απόλαυση που αντλούν ο ακροατής και ο αναγνώστης ακόμα και από μια απλή γραμμική εξιστόρηση είναι ευθέως ανάλογη με αυτήν του αφηγητή, ο οποίος επιδιώκοντας το κοινωνικώς τερπνόν μετά του κυριαρχικώς ωφελίμου την διανθίζει ενίοτε με εκτιμήσεις, υπερβολές, μύθους και παραβολές προκειμένου να καλύψει τις χωροχρονικές ασυνέχειες και τις ιδεολογικές ασυμβατότητες της ιστορίας του ώστε να εκμαιεύσει έτσι το επιθυμητό δίδαγμα.

Ανέκαθεν την πραγματικότητα υποκαθιστούσε σταδιακά και έντεχνα το είδωλό της, πόσο μάλλον σε καιρούς σαν τους σημερινούς που η ούτως ή άλλως σχετική αξία των ιστορικών μαρτυριών καθίσταται εντελώς συμβατική καθώς τα πάντα πια μοντάρονται αυτόματα και διυλίζονται κατάλληλα στο θαυμαστό εργαστήριο της

μιντιακής απονεύρωσης και καταστολής. Μια αναλογική εικόνα του τρόπου που λειτούργησε μέσα στο χρόνο ο μηχανισμός αποτύπωσης της πολυμορφίας των εκφάνσεων του κοινωνικού ανταγωνισμού θα έχει κάποιος, αν φανταστεί και μόνο πώς θα διαχειριστούν οι κυρίαρχοι του μέλλοντος τις ψηφιακές μαρτυρίες του παρόντος, οι οποίες φυσικά θα αποτελέσουν την αυριανή πρώτη ύλη της εικονικής πλέον ιστορίας.

Το ότι κάθε μέθοδος αναπαράστασης των κοινωνικών τεκταινομένων μπορεί να προσδώσει διαφορετική χρηστική αξία στα ίδια τα γεγονότα το γνωρίζουν καλά όχι μόνο οι κρατούντες, αλλά και οι αιρετικοί που αδημονούν να πάρουν μελλοντικά τη σκυτάλη της αφήγησης, ανεξαρτήτως αν περιορίζονται προς το παρόν (με τη χρήση ποικίλων ιδεολογικών «ψυχοδηλωτικών») στο να καρπώνονται με κάθε δυνατή εναλλακτική μέθοδο τα ψίχουλα της πολιτικής υπεραξίας που πετάνε σαν τ' αποφάγια τους οι κυρίαρχοι στον περίφημο σκουπιδοτενεκέ της ιστορίας. Το γνωρίζουν φυσικά και οι στρατευμένοι ανατροπείς που, όντας λιγότερο υποκριτές, χρησιμοποιούν κάθε «απελευθερωτικό» μύθο και δεν κρύβουν την πρόθεσή τους να βαλσαμώνουν πρόσωπα, θεωρίες και πρακτικές για καλούς (επαναστατικούς) σκοπούς· όμως συνθέτοντας από σπαράγματα κοινωνικές εποποιίες και φιλοτεχνώντας από (επιλεκτικής) μνήμης αγιογραφίες εξτρεμιστών δεν αντιλαμβάνονται ότι η περιλάλητη εικονοκλαστική τους διάθεση περιορίζεται αποκλειστικά στο ιερό μένος που εκδηλώνει κάθε πιστός μόνο για τα είδωλα του εχθρού.

Έτσι, αυτό που απ' όλους προβάλλεται σαν ιστορία δεν είναι παρά το φάντασμά της που εμφανίζεται να αφηγείται στον στοιχειωμένο κόσμο της ιδεολογίας, σ' έναν κόσμο όπου η κυριαρχία της μεθόδου –η άσκηση μιας κατά το δοκούν ανασύνθεσης της απώτερης πραγματικότητας– μετατρέπεται, ανεξαρτήτως προθέσεων, σε όλες τις εκδοχές της, σε μέθοδο της κυριαρχίας.

Επομένως ποια μπορεί να είναι η στόχευση κάποιου καθ' ἑξιν ανεξάρτητου που επιθυμεί να περιγράψει μια κοινωνική «κοσμογονία», επί του προκειμένου την ελευθεριακή, όταν εκ των

πραγμάτων είναι αδύνατον να αποποιηθεί αφηγούμενος τον προνομιακό και απολαυστικό ρόλο του αφηγητή;

Πώς θα κατόρθωνε να απεγκλωβιστεί από τη μέγγενη της όποιας μεθόδου χωρίς όμως να πέσει στο λάκκο του σχετικισμού, στη σοβαροφάνεια του επιστημονισμού ή στο ζηλωτισμό μιας «αναρχικής» ιστορίας της αναρχίας;

Πώς θα μπορούσε να επιχειρήσει σε μερικές εκατοντάδες σελίδες το γύρο του άναρχου και ουσιαστικά ατελεύτητου Ελευθεριακού Σύμπαντος το οποίο, καθώς είναι καμωμένο από τη σκοτεινή ύλη της Ιστορίας, φωτίζεται μόνο κατά περιόδους από λαμπερές κοινωνικές εκρήξεις και την ανταύγεια που αυτές καταλείπουν όταν τις καταπίνουν οι μαύρες τρύπες του κόσμου της κυριαρχίας;

Πόσο μάλλον, όταν είναι παραδεκτό ότι στο παράλληλο αυτό κοινωνικό στερέωμα τα πρώτα ίχνη τού σταδιακού σχηματισμού του πυρήνα του ανιχνεύονται σε απύθμενα χωροχρονικά βάθη. Πόσο μάλιστα, όταν από το 19ο αιώνα που αυτός ο πυρήνας αρχίζει να αποκρυσταλλώνεται σε μια δέσμη κοινωνικών αξιών, συνυπάρχουν γύρω του μέχρι τις μέρες μας σμήνη ιδεολογικών σχηματισμών, (μαυρο)κόκκινοι γίγαντες και χλωμοί νάνοι, σταθερά θεωρητικά σχήματα και ρευστές απόψεις, πλάνητες και πλανημένοι, φωτεινοί κομήτες και διάττοντες αστέρες.

Πόσο μάλιστα, όταν σ' αυτό το Σύμπαν οι φωτοσκιάσεις κάποιων βομβιστικών εκρήξεων έχουν μεγεθύνει υπερβολικά το ανάστημα ορισμένων και θαμπώσει με τη λάμψη και τον κρότο τους κοινωνικά εγχειρήματα και πρόσωπα που συστηματικά υπονόμισαν το κυρίαρχο θέαμα, αλλά δεν κατάφεραν να πυρπολήσουν τη λαϊκή φαντασία με το θέαμα της υπονόμισης της κυριαρχίας, αφού στη συλλογική μνήμη πιο εύκολα καταγράφονται απόηχοι και εντυπώσεις από βροντερές επιχειρήσεις και δυσκολότερα οι δημιουργικές απόψεις. Όταν είναι επίσης προφανές πως ελευθεριακές διαδικασίες και καινοτομίες στο χώρο της οικονομίας, της εργασίας, της εκπαίδευσης και των νοοτροπιών έχουν αλεστεί στην τεράστια αφομοιωτική μηχανή με αποτέλεσμα

τη γέννηση εναλλακτισμών του σωλήνα, ιδεολογημάτων πολλαπλών χρήσεων και πλήθους αμφίβολης χρηστικής αξίας ατομικών και κοινωνικών αθλοπαιδιών.

Ως περιπλάνηση [dérive] στις μητροπόλεις, οι καταστασιακοί όριζαν την τεχνική «του βιαστικού περάσματος μέσα από ποικίλες ατμόσφαιρες [ambiances]». Η εφαρμογή μιας συγγενούς τεχνικής στην κοινωνική κοσμολογία έκρινε ότι πιθανώς μπορεί να οδηγούσε σε μια «αμφίδρομη» αφήγηση. Αυτή που επιτρέπει η δομή ενός ιστορικού-εγκυκλοπαιδικού λεξικού το οποίο, κατακερματίζοντας το ιστορικό προγενέστερο στα εξων συνετέθη, παραδίδει... χαιρέκακα τη σκυτάλη και την ευθύνη μιας κατάβουληση εξιστόρησης στον αναγνώστη. Γιατί η αυστηρή του διάταξη, όσο κι αν φαντάζει ασύμβατη για την αποτύπωση ενός εντροπία κόσμου, αφήνει εντούτοις στον κάθε συνταξιδιώτη την ελευθερία να φιλοτεχνήσει, αν θέλει, από μόνος του το ψηφιδωτό ενός τετραδιάστατου παγκόσμιου ελευθεριακού χάρτη με την αρωγή μιας έντυπης «χρονομηχανής», έστω κι αν αυτή είναι σκεπασμένη από την αναπόφευκτη πάχνη μιας ματιάς συγκρατημένα εικονοκλαστικής και ανυστερόβουλα υποκειμενικής. Η επιλογή των λημματοψηφίδων, του επιχρωματισμού τους και του καμβά διαποτίζεται αναπόφευκτα και συνειδητά από την εσωτερικευμένη ελλαδική εμπειρία και βαραίνει αποκλειστικά τον πλοηγό της. Έτσι, ουσιαστικά αυτό που παρέχεται στους αναγνώστες είναι ένα όχημα για να περιπλανηθούν με τον τρόπο τους στα σπλάχνα, στις παρυφές και στα νεφελώματα του Ελευθεριακού Σύμπαντος, να ανασυνθέσουν κατά το δοκούν την ούτως ή άλλως φαντασμαγορική ιστορία της αναρχίας ή, αν μη τι άλλο, να τη διαβάσουν σαν ένα τερπνό, σπονδυλωτό, περιπετειώδες, κοινωνικό μυθ-ιστόρημα.

Γιάννης Φούντας

Πειραιάς,

Απρίλιος του 2014

Το Σύνταγμα, η Αντισυνταγματικότητα και το Δίκαιο της Ανάγκης (Για την Απόφαση του ΣτΕ και τον Νόμο Παππά)

Αποστόλης Στασινόπουλος

Σε πρόσφατο άρθρο-γνωμοδότησή του, ο Νίκος Αλιβιζάτος διακεκριμένος συνταγματολόγος του Κέντρου, υποστηρίζοντας την αντισυνταγματικότητα του νόμου Παππά έγραφε: «Σε αυτό το πλαίσιο, ύστερα από την άρνηση της αντιπολίτευσης να συναινέσει στην ανάδειξη των νέων μελών του Ε.Σ.Ρ, η κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι δεν θα μπορούσε να ανεχθεί μια επ' αόριστον διακοπή του άμεσου κρατικού ελέγχου στη ραδιοτηλεόραση. Κάτι τέτοιο ισχύει σε κάθε περίπτωση που η δράση μιας ανεξάρτητης αρχής κρίνεται απολύτως αναγκαία». Συνεχίζοντας δήλωνε πως «δεν μπορεί να προβληθεί σοβαρά η ύπαρξη μιας τέτοιας άμεσης ανάγκης ως δικαιολογητικός λόγος για τη μεταφορά της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρμοδιότητας του Ε.Σ.Ρ. στον αρμόδιο υπουργό». Καταλήγοντας, εξέφρασε πως «σύμφωνα με την πάγια νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων, η επίκληση της συνδρομής έκτακτων περιστάσεων ή εξαιρετικώς επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης εκ μέρους της εκτελεστικής εξουσίας ως δικαιολογητικού λόγου για τη λήψη έκτακτων μέτρων, δεν ελέγχεται δικαστικά. Και αυτό γιατί η σχετική εκτίμηση θεωρείται ότι ανάγεται στη σφαίρα της πολιτικής ευθύνης των οργάνων που κατά το Σύνταγμα ασκούν την εκτελεστική και νομοθετική εξουσία, σύμφωνα με τη θεωρία του αποκαλούμενου «δικαίου της ανάγκης».(1)

Ο κ. Αλιβιζάτος έκανε σαφές ουσιαστικά το εξής: η κρίση του ΣτΕ δεν δεσμεύει με κανέναν άλλο τρόπο, παρά μόνο σε έναν

έσχατο βαθμό πολιτικά, το κοινοβούλιο ή την κυβέρνηση να νομοθετήσει στα όρια του συντάγματος ή παραβαίνοντας αυτό, επικαλούμενη-ο μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

Ο Κ. Δουζίνας σε άρθρο του την Παρασκευή στην Εφημερίδα των Συντακτών, επιχειρεί να πολιτικοποιήσει τις αποφάσεις του ΣτΕ αναδεικνύοντας την δυσδιάκριτη τομή μεταξύ νομικού και πολιτικού σε αυτές τις περιπτώσεις, με σκοπό να δικαιολογήσει και να νομιμοποιήσει το νόμο Παππά με βάση το δίκαιο της ανάγκης. Χαρακτηριστικά αναφέρει πως το «ΣτΕ έκρινε ότι το πρώτο Μνημόνιο ήταν συνταγματικό παρά τα ισχυρά επιχειρήματα εναντίον του επειδή η οικονομική κρίση το έκανε αναγκαίο. Σ' αυτές τις περιπτώσεις η πολιτική απόφαση κυβέρνησης και Βουλής γίνεται νομικά δεκτή» και κλείνει γράφοντας πως «προχθές η νομική ανοχή της ανάγκης δεν επαναλήφθηκε. Το Σύνταγμα είναι ό,τι είπε το ΣτΕ αλλά, ανεξάρτητα από τις ιδεολογικές απόψεις των δικαστών, η απόφαση αυτή είναι πολιτικά μονομερής». (2)

Πού εδράζεται τελικά το δίκαιο της ανάγκης; Πόσο επικίνδυνο μπορεί να γίνει και ποια η σημασία του για το νόμο Παππά;

Μία από τις πιο αμφιλεγόμενες έννοιες ανέκαθεν στο πολιτικό-νομικό πεδίο, της οποίας το σύγχρονο παράδειγμα αποτελεί αντικείμενο ευρείας συζήτησης και προβληματισμού είναι εκείνη της κατάστασης εξαίρεσης. Η δυσκολία ορισμού της καθώς και η αδυναμία στοιχειοθέτησης συνολικών θεωριών γύρω από την κατάσταση εξαίρεσης και τις σφαίρες εφαρμογής της, έγκειται στο γεγονός πως ακροβατεί μεταξύ πολιτικής και δικαίου. Το δίκαιο της ανάγκης αποτελεί μια στιγμή θεσμικής αποκρυστάλλωσης και μια εννοιολογική παραπομπή της γκρίζας αυτής κατάστασης στο δίκαιο.

Για να διασαφηνιστεί καλύτερα σ' ένα πρώτο επίπεδο η συγκεκριμένη έννοια της κατάστασης εξαίρεσης και να γίνουν όσο πιο κατανοητές είναι δυνατόν οι σημασίες που την περιβάλλουν, θα ήταν ορθό και αναγκαίο μάλιστα να φέρουμε στην επιφάνεια και να επεξεργαστούμε στοιχεία και λεπτομέρειες που την

συνθέτουν. Όπως προαναφέρθηκε, η δυσκολία ορισμού της καθώς και το απροσδιόριστο έδαφος γύρω από αυτή, βασίζεται σε μια διαδεδομένη άποψη πως η κατάσταση εξαίρεσης αποτελεί «σημείο ανισορροπίας ανάμεσα στο δημόσιο δίκαιο και το πολιτικό γεγονός»(3) και τοποθετείται σε «μια δυσδιάκριτη ζώνη, στην τομή του νομικού με το πολιτικό στοιχείο».(4)

Άξιο αναφοράς αποτελεί επίσης «η έκφραση *πλήρεις εξουσίες* με την οποία χαρακτηρίζεται ενίοτε η κατάσταση εξαίρεσης και αναφέρεται στη διεύρυνση των κυβερνητικών εξουσιών και ιδίως στην παραχώρηση στην εκτελεστική εξουσία της δυνατότητας να εκδίδει πράξεις με ισχύ νόμου». Πάντως ο όρος *πλήρεις εξουσίες* προσδιορίζει έναν από τους πιθανούς τρόπους δράσης της εκτελεστικής εξουσίας κατά τη διάρκεια της κατάστασης εξαίρεσης, αλλά δε συμπίπτει με αυτήν. Αυτό καθίσταται σαφές από τη γαλλική νομική παράδοση που προέβλεπε πως «η εξουσία αναστολής του συντάγματος ανήκει στο κοινοβούλιο, κάτι που επικυρώθηκε και εντέλει με νόμο το Μάιο του 1877 καθορίζοντας ότι η κατάσταση πολιορκίας μπορούσε να κηρυχτεί μόνο με νόμο».(5)

Έπειτα, ένα ακόμη χαρακτηριστικό που προσεγγίζει καταφανώς την κατάσταση εξαίρεσης είναι «η αναστολή (ολική ή μερική) του δικαιοϋικού συστήματος».(6) Κατατοπιστικά προς αυτή τη συνθήκη είναι τα λόγια του Σμιτ ο οποίος υποστηρίζει πως «στην κατάσταση εξαίρεσης το σύνταγμα μπορεί να αναστέλλεται ως προς την εφαρμογή του, δεν παύει όμως να ισχύει αφού η αναστολή του σημαίνει μόνο μία συγκεκριμένη εξαίρεση» και διατυπώνει την άποψη πως η συγκεκριμένη αυτή αναστολή του συντάγματος λαμβάνει χώρα «για να υπερασπιστεί την ύπαρξή του» ώστε να καταφέρει στο τέλος «να επιτρέψει την εφαρμογή του δικαίου».(7) Πιο λεπτομερειακά «η κατάσταση εξαίρεσης ορίζει, ένα καθεστώς δικαίου στο οποίο αφενός, ο κανόνας υφίσταται αλλά δεν εφαρμόζεται (δεν έχει «ισχύ») και αφετέρου, πράξεις που δεν έχουν ισχύ νόμου την αποκτούν».(8)

Μία ακόμα εξόχως ενδιαφέρουσα άποψη και σκέψη είναι εκείνη που έλκει την καταγωγή της από ένα λατινικό απόφθεγμα και

προκρίνει πως «η ανάγκη νόμους δεν γνωρίζει» (*necessitas legem non habet*). Η συγκεκριμένη ρήση όμως εμφανίζει μια πολυσημία καθώς θα μπορούσε να ερμηνευτεί διττά, δηλαδή πρωτογενώς ως «η ανάγκη δεν αναγνωρίζει κανένα νόμο» και δευτερευόντως ως «η ανάγκη δημιουργεί τους δικούς της νόμους». Επιπρόσθετα, η πρώτη ερμηνεία του ρητού καταδεικνύει πως «εκείνος που σε περίπτωση ανάγκης ενεργεί εκτός νόμου δεν αποφασίζει για τον νόμο αλλά για την μεμονωμένη περίπτωση, για την οποία θεωρεί ότι το γράμμα του νόμου δεν πρέπει να τηρηθεί», ενώ η δεύτερη συνιστά πως «η αρχή σύμφωνα με την οποία η ανάγκη προσδιορίζει μια ασυνήθιστη κατάσταση στην οποία ο νόμος χάνει τη δεσμευτική του ισχύ – αυτή είναι η έννοια του ρητού (*necessitas legem non habet*) –μετατρέπεται στην αρχή σύμφωνα με την οποία η ανάγκη συνιστά κατά κάποιο τρόπο το έσχατο έρεισμα και την ίδια την πηγή του νόμου».(9)

Σε αυτό το σημείο αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον η ομολογουμένως ακραία θέση του Σάντι Ρομάνο πως «η ανάγκη δεν έχει νόμους, φτιάχνει νόμους -κατά μίαν άλλη συνηθισμένη έκφραση- πράγμα που σημαίνει ότι η ίδια αποτελεί μια καθεαυτό πηγή δικαίου. Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι η ανάγκη είναι η βασική, πρωταρχική πηγή δικαίου, έτσι ώστε, σε σχέση με αυτήν, οι υπόλοιπες πρέπει να θεωρούνται δευτερεύουσες».(10)

Τέλος, απαιτείται να αναφερθούμε σε μια αξιολογική διάκριση που τοποθετείται στη νομική θεωρία «ανάμεσα στα συστήματα που ρυθμίζουν την κατάσταση εξαίρεσης με το συνταγματικό κείμενο ή μέσω ενός νόμου και στα συστήματα που προτιμούν να μη διευθετούν ξεκάθαρα το πρόβλημα. Στη πρώτη ομάδα ανήκουν η Γαλλία και η Γερμανία ενώ στη δεύτερη η Ιταλία, Η Ελβετία, η Αγγλία και η ΗΠΑ, αν και ιστορία του θεσμού τουλάχιστον από την εποχή του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου φανερώνει ότι η εξέλιξη του υπήρξε ανεξάρτητη από τη συνταγματική ή νομοθετική επισημοποίησή του.

Το προηγούμενο καθεστώς της ραδιοτηλεόρασης συνιστούσε έναν άνομο χώρο. Η διαρκής μη αδειοδότηση των καναλιών και η παρατεταμένη έκνομη λειτουργία τους προφανέστατα αποτελεί ένα

πρόβλημα που διακλαδώνεται σε δεκάδες επιμέρους άλλα. Τα τηλεοπτικά μέσα είχαν προσφύγει, αρκετά χρόνια τώρα με αποκορύφωμα το δημοψήφισμα, σε μια λευκή τρομοκρατία ενάντια στην κοινωνία και με συνοδοιπόρους την πολιτική εξουσία και το τραπεζικό σύστημα είχαν μετατρέψει το κοινό αγαθό της πληροφόρησης και της ενημέρωσης σε ένα καταναλωτικό αγαθό χειραγώγησης, ελέγχου και πειθάρχησης. Τα κροκοδείλια δάκρυα του μπλοκ των καναλαρχών -που σήμερα δίνουν τον πολιτικό τόνο και την επιχειρηματολογία στα πάλαι ποτέ κραταιά κόμματα εξουσίας, των πολιτικών στελεχών- των οποίων το κύρος της εξουσίας φθείρεται- και των λόμπι των τραπεζιτών και μεγαλοεργολάβων, για την κρατική παρεμβατικότητα και τον αριθμό των τεσσάρων καναλιών δεν συγκινεί κανέναν. Και αυτό διότι όσο και αν διατρανώνουν τη μεσσιανική ουσία της ελεύθερης αγοράς και του ανταγωνισμού που δεν δεσμεύεται από κρατικές προσταγές θα έπρεπε να σημειώσουμε πως η εδραίωση του νεοφιλελευθερισμού στην Ελλάδα, την Ευρώπη αλλά και τον υπόλοιπο κόσμο είχε ως αναγκαίο συμπλήρωμα νομιμοποίησης και ισχύς τη θεσμοθέτηση από την πλευρά των κρατών πλήθος αντικοινωνικών νόμων που διευθετούσαν τις διαφορές μεταξύ κοινωνίας και κεφαλαίου κατοχυρώνοντας την κατίσχυση κεκτημένων δικαιωμάτων και την αποχαλίνωση των αγορών και των κερδοσκόπων.

Η απόπειρα της κυβέρνησης με προεξάρχοντα τον Παππά να νομοθετήσει επάνω σε αυτό το κενό έγινε με εξόχως επικίνδυνους κοινωνικά, πολιτικά και νομικά όρους. Ο αριθμός 4 όσο και αν ενεργοποιείται για να καταλύσει το ούτως έχει διαπλεκόμενο τρίγωνο καναλαρχών-πολιτικών-τραπεζιτών, κυρώνεται στη βάση οικονομικών και μόνο κινήτρων και υποκρύπτει μια διάθεση ελέγχου του νέου μιντιακού τοπίου.

Άλλωστε υπήρξαν πολλαπλές ενδείξεις υπόγειων συμφωνιών μεταξύ υπουργών και επίδοξων καναλαρχών. Οι κύριες προβληματικές που ανέκυψαν από το νόμο Παππά είναι η παντελής έλλειψη ποιοτικών κριτηρίων πέραν των οικονομικών αλλά και ο αποκλεισμός από την δημοπρασσία κοινωνικών και συνεταιριστικών σχηματισμών σε

αντιστάθμισμα των ΑΕ, των ΟΤΑ και των κοινοπραξιών. Ας προσθέσουμε σε όλα τα παραπάνω την περσινή κρατική καθήλωση της αυτοδιαχειριζόμενης ΕΡΤ και του κινήματος που είχε αναπτυχθεί με κέντρο την πρόταση για αποκεντρωμένα και δικτυωμένα οπτικοακουστικά μέσα αλλά και την πολύ πρόσφατη επίθεση και αφαίρεση μηχανημάτων ώστε να μη γίνονται εκπομπές στα FM στην ΕΡΤΟΠΕΝ.

Τώρα που το ΣτΕ έκρινε και με τη βούλα το νόμο Παππά αντισυνταγματικό διατηρεί την κατάσταση σε ένα κενό νόμου. Δεν χρειάζεται να κρίνουμε εδώ τις αποφάσεις των ανώτατων δικαστηρίων καθώς εκείνοι που προβαίνουν σε αυτό είναι οι ίδιοι που τα είχαν ανακηρύξει σε ρυθμιστικό πυλώνα της συνταγματικής τάξης και της δημόσιας ζωής συγκαλύπτοντας το γεγονός της διαπλοκής των εξουσιών και της διαμόρφωσης ενός βαθέους κράτους στους κόλπους των δικαστηρίων. Ας σταθούμε μόνο στις αποφάσεις του ΣτΕ περί της αντισυνταγματικότητας του νόμου για την ιθαγένεια ή περί της συνταγματικότητας της επένδυσης στις Σκουριές, τις υπέρμετρες ποινές των ανώτατων δικαστηρίων σε πολιτικούς κρατούμενους ή τη διαρκή παραγωγή πράξεων νομοθετικού περιεχομένου από το σύνολο των τελευταίων κυβερνήσεων. Επιπρόσθετα, το συνταγματικό δίκαιο ορίζει με γενικές διατάξεις τα πλαίσια και τους κανονισμούς λειτουργίας των θεσμών με αποτέλεσμα να υπόκειται διαρκώς σε ερμηνεία με πολιτικά, αξιακά και ιδεολογικά κριτήρια από τους αρμόδιους δικαστές.

Ο νόμος-γέφυρα είναι πολύ πιθανόν να εκπέσει συνταγματικά καθώς εμπίπτει στο ίδιο προβληματικό πλαίσιο απουσίας του Ε.Σ.Ρ ενώ η συγκρότηση του Ε.Σ.Ρ δεν φαίνεται να είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί αν δεν καταργηθεί ο νόμος. Το δίλημμα που τίθεται πλέον είναι το εξής: η ακύρωση από τη πλευρά της κυβέρνησης του νόμου Παππά που θα σήμαινε ένα τεράστιο πολιτικό πλήγμα και μια αναμφισβήτητη πολιτική ήττα που θα δρομολογούσε ραγδαίες εξελίξεις στη κεντρική πολιτική σκηνή και θα αθώωνε τους καναλάρχες και το καθεστώς που είχαν οικοδομήσει ή η επίκληση της εξαιρετικής περίπτωσης και της

πολιτικής αναγκαιότητας με σκοπό να τεθεί σε ισχύ μια νομική πράξη απογυμνωμένη συνταγματικά (τα συντάγματα άλλωστε έχουν μετατραπεί σήμερα σε αναχρονιστικές δομές που αναστέλλονται διαρκώς βλ. μαύρο στην ΕΡΤ από κυβέρνηση Σαμαρά) με σημαντικό επίσης πολιτικό κόστος που θα σήμαινε την όξυνση της πολιτικής πόλωσης και την πολιτικοποίηση των αποφάσεων του ΣτΕ.

Το καρπούζι και το μαχαίρι βρίσκονται στα χέρια της κυβέρνησης όπως επίσης ο γκρεμός και το ρέμα που караδοκούν στα βήματα της. Η κατάσταση εξαίρεσης βεβαίως είναι εγγενής στην κρατική λειτουργία οπότε ουδέν παράδοξο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

(1) <https://www.efsyn.gr/arthro/diakrisi-ton-exoysion-la-kart>

(2)

<https://www.efsyn.gr/arthro/politikoi-filosofoi-kai-dikastes>

(3) Saint-Bonnet .F, L' Etat d' exception, PUF, Paris, 2001

(4) Fontana .A, Du droit de resistance au devoir d' insurrection, in J. –C. Zancarini (επιμ.) ,Le Droit de rersistance, ENS, Paris 1999

(5) Agamben .G, Κατάσταση εξαίρεσης : Όταν η έκτακτη ανάγκη μετατρέπει την εξαίρεση σε κανόνα, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2007

(6) Agamben.G, Homo Sacer : Κυρίαρχη εξουσία και γυμνή ζωή, Εκδόσεις Εξάρχεια, Αθήνα 2016

(7) Schmitt. C, Die Diktatur, Duncker & Humblot, Munchen-Leipzig 1921

(8) Agamben .G, Κατάσταση εξαίρεσης : Όταν η έκτακτη ανάγκη μετατρέπει την εξαίρεση σε κανόνα, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2007

(9) ο.π

(10) Romano .S, Sui decreti –legge e lo stato di assedio in occasione dei terremoti di Messina e Reggio Calabria ,in ‘‘Rivista di diritto pubblico’’ ora in Id., Scritii minori, vol. 1, Giuffre, Milano 1990

Εκπομπή BABYΛΩΝΙΑ | ΒΙΟ.ΜΕ. και Αλληλέγγυα Οικονομία (audio)

Εκπομπή BABYΛΩΝΙΑ.

Κάθε Παρασκευή στις 14:00, στην ERTOPEN.

Αναλύσεις και σχολιασμός... από τα κάτω.

Συζητήσαμε για τις εξελίξεις στη ΒΙΟ.ΜΕ. και την κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία με τον Αντώνη Μπρούμα. Αφορμή στάθηκε η προσπάθεια πλειστηριασμού του εργοστασίου αλλά και η ψήφιση του νομοσχεδίου για την Κ.Α.Ο.

Ραδιοφωνικά στους 106,7 στα FM για την Αττική, στους 96,5 FM μέσω του Εργατικού Κέντρου Εύβοιας και μέσω του Ράδιο Ένωση 97,3 FM στην Βοιωτία.

Διαδικτυακά στο <https://www.ertopen.com/radio>.

Τα ηχητικά όλων των εκπομπών [εδώ](#).

Η Ηγεμονοποίηση του Πλήθους

Αντόνιο Νέγκρι και Μάικλ Χαρντ

Μετάφραση: Σοφία Παπαγιαννάκη

«Οι άνθρωποι έχουν μόνο τον βαθμό ελευθερίας που το θράσος τους κερδίζει από τον φόβο»

Σταντάλ, Η Ζωή του Ναπολέοντα

«Power to the peaceful»

Μικαέλ Φτάντι, Bomb the World

Ο πόλεμος, η δυστυχία, η μιζέρια και η εκμετάλλευση χαρακτηρίζουν όλο και περισσότερο τον παγκοσμιοποιημένο κόσμο. Υπάρχουν τόσοι λόγοι να αναζητάς καταφύγιο σε ένα βασίλειο «εκτός», ένα μέρος χωρίς την πειθαρχία και τον έλεγχο της σημερινής αναδυόμενης Αυτοκρατορίας ή ακόμη κάποιες υπερβατικές ή υπερφυσικές αρχές και αξίες που μπορούν να καθοδηγήσουν τις ζωές μας και στις οποίες να βασίζεται η πολιτική μας δράση. Μια πρώτη συνέπεια της παγκοσμιοποίησης, όμως, είναι η δημιουργία ενός κοινού κόσμου, ενός κόσμου, που καλώς ή κακώς, όλοι μοιραζόμαστε, ένας κόσμος όπου δεν υπάρχει «εκτός». Μαζί με τους μηδενιστές, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι, παρά το πόσο έξοχα και με δριμύτητα του ασκούμε κριτική, είμαστε προορισμένοι να μένουμε σε αυτόν τον κόσμο, όχι μόνο υποκείμενοι στις δυνάμεις της κυριαρχίας του αλλά και μολυσμένοι από τη διαφθορά του. Εγκαταλείψτε όλα τα όνειρα για πολιτική καθαρότητα και «υψηλές αξίες» που θα μας επέτρεπαν να μείνουμε απέξω! Μια τέτοια μηδενιστική αναγνώριση, όμως, πρέπει να είναι μόνο το εργαλείο, ένα σημείο περάσματος προς την αναζήτηση ενός εναλλακτικού σχεδίου.

Σε αυτό το βιβλίο διατυπώνουμε ένα ηθικό σχέδιο, μία ηθική της δημοκρατικής πολιτικής δράσης εντός και ενάντια στην Αυτοκρατορία. Ερευνούμε τι είναι τα κινήματα και οι πρακτικές του πλήθους και τι μπορούν να γίνουν, έτσι ώστε να ανακαλύψουμε τις κοινωνικές σχέσεις και τις θεσμικές μορφές μιας πιθανής παγκόσμιας δημοκρατίας. Η «ηγεμονοποίηση» είναι η διαδικασία του πλήθους που μαθαίνει την τέχνη της αυτοκυβέρνησης και επινοεί δημοκρατικές μορφές κοινωνικής οργάνωσης με διάρκεια.

Μια δημοκρατία του πλήθους είναι νοητή και δυνατή μόνο επειδή όλοι μοιραζόμαστε και συμμετέχουμε στα κοινά. Με τον όρο «κοινά» εννοούμε, πρώτα από όλα, τον κοινό πλούτο του υλικού κόσμου –τον αέρα, το νερό, τους καρπούς της γης και όλη τη γενναιοδωρία της φύσης– τα οποία στα κλασικά ευρωπαϊκά

πολιτικά κείμενα συχνά φέρονται να είναι η κληρονομιά της ανθρωπότητας στο σύνολό της που πρέπει να μοιράζεται σε όλους. Θεωρούμε επίσης κοινά και πιο σημαντικά αυτά τα αποτελέσματα της κοινωνικής παραγωγής που είναι αναγκαία για την κοινωνική αλληλεπίδραση και την περαιτέρω παραγωγή, όπως γνώσεις, γλώσσες, κώδικες, πληροφορία, επιρροές και ούτω καθεξής. Αυτή η αντίληψη για τα κοινά δεν τοποθετεί την ανθρωπότητα χωριστά από τη φύση, ούτε ως αυτή που την εκμεταλλεύεται ούτε ως θεματοφύλακά της, αλλά εστιάζει περισσότερο στις πρακτικές της αλληλεπίδρασης, της φροντίδας και της συγκατοίκησης σε έναν κοινό κόσμο, προάγοντας τις ευεργετικές και περιορίζοντας τις επιβλαβείς μορφές των κοινών. Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, τα ζητήματα της διατήρησης, της παραγωγής και της διανομής των κοινών με αυτές τις έννοιες και εντός των οικολογικών και κοινωνικο-οικονομικών πλαισίων γίνονται όλο και πιο κεντρικά.

Ωστόσο, με τις παρωπίδες των σύγχρονων κυρίαρχων ιδεολογιών είναι δύσκολο να δούμε τα κοινά, παρόλο που είναι παντού τριγύρω μας. Τις τελευταίες δεκαετίες, νεοφιλελεύθερες κυβερνητικές πολιτικές ανά τον κόσμο επιδιώκουν να ιδιωτικοποιήσουν τα κοινά, μετατρέποντας προϊόντα του πολιτισμού –για παράδειγμα, την πληροφορία, τις ιδέες και ακόμη είδη ζώων και φυτών– σε ιδιωτική περιουσία. Υποστηρίζουμε, από κοινού με πολλούς άλλους, ότι τέτοιες ιδιωτικοποιήσεις πρέπει να συναντήσουν αντίσταση. Η καθιερωμένη οπτική, όμως, θεωρεί ότι η μόνη εναλλακτική στο ιδιωτικό είναι το κρατικό, αυτό που διοικείται κι ελέγχεται από το κράτος και άλλες κυβερνητικές αρχές, σαν τα κοινά να ήταν άσχετα ή εξαλειμμένα. Είναι αλήθεια, βέβαια, ότι μέσω μιας χρόνιας διαδικασίας περιφράξεων η επιφάνεια της γης έχει σχεδόν πλήρως διαιρεθεί μεταξύ κρατικής και ιδιωτικής ιδιοκτησίας με αποτέλεσμα συστήματα κοινοκτημοσύνης της γης, όπως αυτά των αυτοχθόνων πολιτισμών της Αμερικής και της Ευρώπης του Μεσαίωνα, να έχουν καταστραφεί. Παρόλα αυτά, τόσα πολλά στον κόσμο μας παραμένουν κοινά, ανοιχτά προσβάσιμα από όλους και ανεπτυγμένα χάρη στην ενεργή συμμετοχή.

Η γλώσσα, για παράδειγμα, όπως τα συναισθήματα και οι χειρονομίες, είναι στο μεγαλύτερο μέρος τους κοινά, και πράγματι αν η γλώσσα γινόταν ιδιωτική ή κρατική –δηλαδή αν μεγάλα τμήματα λέξεων, φράσεων ή μέρη του λόγου υπόκεινταν σε ιδιωτική ιδιοκτησία ή σε κρατικό έλεγχο– η γλώσσα θα έχανε τη δύναμη της έκφρασης, της δημιουργικότητας και της επικοινωνίας. Αυτό το παράδειγμα δεν έχει σκοπό να καθυστερήσει τους αναγνώστες, λέγοντας ότι οι κρίσεις που δημιουργούνται από τον ιδιωτικό και τον κρατικό έλεγχο δεν είναι τόσο κακές όσο φαίνονται, αλλά περισσότερο να τους βοηθήσει να αρχίσουν να επαναθεωρούν την οπτική τους, αναγνωρίζοντας τα κοινά που υπάρχουν και τι μπορούν αυτά να κάνουν. Αυτό είναι το πρώτο βήμα στην προσπάθεια να κερδίσουμε πίσω και να επεκτείνουμε τα κοινά και τη δύναμή τους.

Η φαινομενικά μοναδική εναλλακτική μεταξύ του ιδιωτικού και του κρατικού αντιστοιχεί σε μια εξίσου ολέθρια πολιτική εναλλακτική μεταξύ καπιταλισμού και σοσιαλισμού. Συχνά θεωρείται ότι η μόνη θεραπεία από τα κακά της καπιταλιστικής κοινωνίας είναι η κρατική ρύθμιση και η κεϋνσιανή και/ή σοσιαλιστική οικονομική διαχείριση και αντίστροφα, οι ασθένειες του σοσιαλισμού υποτίθεται ότι γιατρεύονται μόνο από την ατομική ιδιοκτησία και τον καπιταλιστικό έλεγχο. Ο σοσιαλισμός και ο καπιταλισμός, όμως, παρότι έχουν αναμειχθεί μεταξύ τους κάποιες φορές και κάποιες άλλες έτυχαν πικρών συγκρούσεων, είναι και τα δυο καθεστώτα που βασίζονται στην ιδιοκτησία και αποκλείουν τα κοινά.

Η πολιτική πρόταση θέσμισης των κοινών, που αναπτύσσουμε σε αυτό το βιβλίο, περικόπτει διαγώνια αυτές τις λανθασμένες εναλλακτικές –ούτε ιδιωτικό ούτε κρατικό, ούτε καπιταλιστής ούτε σοσιαλιστής– και ανοίγει νέους ορίζοντες στην πολιτική.

Οι σύγχρονες μορφές καπιταλιστικής παραγωγής και συσσώρευσης, στην πραγματικότητα, παρά τη συνεχή τους τάση προς ιδιωτικοποίηση των πόρων και του πλούτου, παραδόξως καθιστούν δυνατές και επιπλέον απαιτούν επέκταση των κοινών. Το

κεφάλαιο, φυσικά, δεν είναι καθαρή μορφή κυριαρχίας, αλλά κοινωνική σχέση, και βασίζεται για την επιβίωση και την ανάπτυξή του στις παραγωγικές υποκειμενικότητες που βρίσκονται εντός του αλλά είναι ανταγωνιστικές. Μέσω των διαδικασιών της παγκοσμιοποίησης, το κεφάλαιο όχι μόνο συγκεντρώνει όλη τη γη υπό την εξουσία του αλλά επίσης δημιουργεί, επενδύει και εκμεταλλεύεται την κοινωνική ζωή στο σύνολό της, ρυθμίζοντας τη ζωή σύμφωνα με τις ιεραρχίες της οικονομικής αξίας. Στις καινούριες κυρίαρχες μορφές παραγωγής που εμπλέκουν πληροφορία, κώδικες, γνώση, εικόνες και συναισθήματα, για παράδειγμα, οι παραγωγοί αξιώνουν έναν υψηλό βαθμό ελευθερίας καθώς επίσης και ανοιχτή πρόσβαση στα κοινά, ιδιαίτερα στις κοινωνικές μορφές τους, όπως τα δίκτυα επικοινωνίας, οι τράπεζες πληροφοριών, και τα πολιτιστικά δίκτυα. Η καινοτομία στις τεχνολογίες του διαδικτύου, για παράδειγμα, εξαρτάται άμεσα από την πρόσβαση στις κοινές πηγές κώδικα και πληροφορίας καθώς και στη δυνατότητα διασύνδεσης και αλληλεπίδρασης με τους άλλους σε δίκτυα που δεν υπόκεινται σε περιορισμούς. Και πιο γενικά, όλες οι μορφές παραγωγής σε αποκεντρωμένα δίκτυα, είτε οι τεχνολογίες πληροφορικής εμπλέκονται είτε όχι, απαιτούν ελευθερία και πρόσβαση στα κοινά. Επιπλέον, το περιεχόμενο του τι παράγεται –συμπεριλαμβανομένων των ιδεών, εικόνων και επιρροών– αναπαράγεται εύκολα και επομένως τείνει να γίνει κοινό, αντιστεκόμενο σθεναρά σε κάθε νομική και οικονομική προσπάθεια για ιδιωτικοποίησή του ή διαχειρισή του υπό κρατικό έλεγχο. Η μετάβαση έχει ήδη ξεκινήσει: η σύγχρονη καπιταλιστική παραγωγή για να αντεπεξέλθει στις ανάγκες της ανοίγει τη δυνατότητα και θέτει τις βάσεις για ένα κοινωνικό και οικονομικό σύστημα που έχει τις ρίζες του στα κοινά.

Το επίκεντρο της βιοπολιτικής παραγωγής, που βλέπουμε να οπισθοχωρεί σε έναν υψηλότερο βαθμό αφαίρεσης, δεν είναι η παραγωγή αντικειμένων για τα υποκείμενα, όπως θεωρείται συχνά η παραγωγή προϊόντων, αλλά η παραγωγή της ίδιας της υποκειμενικότητας. Αυτό είναι το πεδίο από το οποίο πρέπει να ξεκινήσει το ηθικό και πολιτικό μας πλάνο. Αλλά πώς μπορεί να

στεριώσει μία δεοντολογική παραγωγή στο κινούμενο έδαφος της παραγωγής υποκειμενικότητας που συνεχώς μεταμορφώνει καθιερωμένες αξίες και υποκείμενα; Ο Gilles Deleuze, συλλογιζόμενος πάνω στην ιδέα του Michel Foucault για το *dispositif* (οι υλικοί, κοινωνικοί, συναισθηματικοί και γνωστικοί μηχανισμοί ή εργαλεία της παραγωγής υποκειμενικότητας), ισχυρίζεται: «Ανήκουμε στα *dispositifs* και δρούμε εντός τους». Αν δρούμε εντός τους, όμως, ο ηθικός ορίζοντας πρέπει να αναπροσανατολισθεί από το ταυτοτικό στο γίνεσθαι. Το ζήτημα «δεν είναι τι είμαστε αλλά τι είμαστε στη διαδικασία του να γίνουμε – αυτό είναι το Άλλο, το να γίνουμε άλλοι». Μια σημαντική σκηνή πολιτικής δράσης σήμερα, ιδωμένη από αυτή την πλεονεκτική οπτική, εμπεριέχει τον αγώνα ενάντια στον έλεγχο ή την αυτονομία της παραγωγής υποκειμενικότητας. Το πλήθος δημιουργείται συνθέτοντας στον κοινό τόπο τις μοναδικές υποκειμενικότητες που προκύπτουν από αυτή τη διαδικασία.

Συχνά ανακαλύπτουμε ότι το λεξιλόγιο πολιτικών όρων που χρησιμοποιούμε είναι ανεπαρκές για να αποδώσει τις νέες συνθήκες και δυνατότητες του σύγχρονου κόσμου. Μερικές φορές εφευρίσκουμε νέους όρους για να ανταποκριθούμε σε αυτή την πρόκληση, αλλά πιο συχνά ψάχνουμε να αναβιώσουμε και να αναζωογονήσουμε παλιές πολιτικές έννοιες που δεν χρησιμοποιούνται πλέον, επειδή φέρουν ισχυρό ιστορικό υπόβαθρο και επειδή διαρρηγνύουν τις συμβατικές αντιλήψεις για τον υπάρχοντα κόσμο και τον θέτουν υπό νέα οπτική. Δύο τέτοιες έννοιες που παίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο σε αυτό το βιβλίο είναι η *φτώχεια* και ο *έρωτας*. Οι φτωχοί ήταν μια διαδεδομένη πολιτική έννοια στην Ευρώπη, τουλάχιστον από τον Μεσαίωνα έως τον δέκατο έβδομο αιώνα, αλλά παρότι θα προσπαθήσουμε αρκετά να μάθουμε κάτι από αυτές τις ιστορίες, ενδιαφερόμαστε περισσότερο για το τι έχουν γίνει οι φτωχοί σήμερα. Το να σκεφτόμαστε με όρους φτώχειας έχει το υγιές αποτέλεσμα, πρώτα από όλα, της αμφισβήτησης των παραδοσιακών ταξικών προσδιορισμών και μας αναγκάζει να διερευνήσουμε με φρέσκια ματιά πώς η ταξική σύνθεση έχει αλλάξει, βλέποντας το μεγάλο

εύρος των παραγωγικών δραστηριοτήτων των ανθρώπων μέσα και έξω από τις μισθολογικές σχέσεις. Επίσης, βλέποντάς το με αυτόν τον τρόπο, ο φτωχός ορίζεται όχι με βάση την έλλειψη αλλά με βάση τη δυνατότητα. Οι φτωχοί, οι μετανάστες και οι “πρεκάριοι” εργαζόμενοι (αυτοί που δεν έχουν σταθερή εργασία) συχνά εκλαμβάνονται ως αποκλεισμένοι, αλλά στην πραγματικότητα, αν και υποδεέστεροι, είναι εντελώς ενταγμένοι στους παγκόσμιους ρυθμούς της βιοπολιτικής παραγωγής. Τα χρηματοοικονομικά στατιστικά μπορούν να συλλάβουν την κατάσταση της φτώχειας με αρνητικούς όρους αλλά όχι τις μορφές της ζωής, των γλωσσών, των κινημάτων ή των δυνατοτήτων καινοτομίας που δημιουργούν. Η δική μας πρόκληση θα είναι να βρούμε τρόπους να μεταφράσουμε την παραγωγικότητα και τη δυνατότητα των φτωχών σε δύναμη.

Ο Walter Benjamin, με τη χαρακτηριστική του κομψότητα και ευφυΐα, αντιλαμβάνεται την αλλαγή της έννοιας της φτώχειας ήδη από τη δεκαετία του 1930. Εντοπίζει τη μετατόπιση, με έναν μηδενιστικό τρόπο, μέσω της εμπειρίας αυτών που έγιναν μάρτυρες της καταστροφής, πιο συγκεκριμένα της καταστροφής που προκλήθηκε από τον 1^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, που έφερε όλους σε μια κοινή κατάσταση. Ο Benjamin βλέπει την προοπτική μιας νέας, θετικής μορφής βαρβαρότητας, γεννημένη από τα ερείπια του παρελθόντος. «Σε τι βοηθάει η φτώχεια της εμπειρίας τον βάρβαρο; Τον αναγκάζει να ξεκινήσει από το μηδέν, να κάνει μια νέα αρχή, να ξεκινήσει με λίγα και να χτίσει τα περαιτέρω». Η «βάρβαρη» παραγωγικότητα των φτωχών ξεκινά να φτιάχνει έναν κοινό κόσμο.

Ο έρωτας παρέχει έναν άλλο δρόμο για να διερευνήσουμε τη δύναμη και την παραγωγικότητα των κοινών. Ο έρωτας είναι το μέσο για να ξεφύγουμε από τη μοναξιά του ατομικισμού αλλά όχι όπως η σύγχρονη ιδεολογία μας υποδεικνύει, για να απομονωθούμε ξανά στην ιδιωτική ζωή του ζευγαριού ή της οικογένειας. Για να φτάσουμε σε έναν πολιτικό ορισμό του έρωτα που τον αναγνωρίζει ως κεντρικό στην παραγωγή των κοινών αγαθών και στην παραγωγή της κοινωνικής ζωής, πρέπει να δραπετεύσουμε από τις

περισσότερες σύγχρονες ερμηνείες του όρου, επαναφέροντας και δουλεύοντας με κάποιες παλιότερες. Ο Σωκράτης, για παράδειγμα, αναφέρει στο Συμπόσιο ότι, σύμφωνα με την Διοτίμα, τη «δασκάλα του στον έρωτα», ο έρωτας γεννήθηκε από την πενία και την εφευρετικότητα. Καθώς προσπαθεί να επεξεργαστεί το τι του δίδαξε, ισχυρίζεται ότι ο έρωτας ρέπει φυσικά προς το ιδανικό του να πετύχει την ομορφιά και τον πλούτο κι έτσι ικανοποιεί την επιθυμία. Οι Γαλλίδες και Ιταλίδες φεμινίστριες υποστηρίζουν, ωστόσο, ότι ο Πλάτωνας παρουσιάζει τελείως λάθος την Διοτίμα. Μας οδηγεί όχι προς την «μετουσίωση» της φτώχειας και της επιθυμίας στην πληρότητα της ομορφιάς και του πλούτου, αλλά προς τη δύναμη να ορίζεσαι από τις διαφορές. Η αντίληψη της Διοτίμας για τον έρωτα μας δίνει έναν νέο ορισμό του πλούτου, που επεκτείνει την αντίληψή μας για τα κοινά και τείνει προς μια διαδικασία απελευθέρωσης.

Καθώς η φτώχεια και ο έρωτας μπορούν να φανούν πολύ αδύναμα ώστε να καθαιρέσουν τις υπάρχουσες κυρίαρχες δυνάμεις και να αναπτύξουν ένα πλάνο για τα κοινά, θα χρειαστεί να δώσουμε έμφαση στο στοιχείο της ισχύος που τα ζωντανεύει. Αυτό είναι εν μέρει μία πνευματική δύναμη. Ο Immanuel Kant, για παράδειγμα, νοεί τον Διαφωτισμό ως μία δύναμη που μπορεί να διώξει μακριά τους «φανατισμούς» που έχουν σαν αποτέλεσμα τον θάνατο της φιλοσοφίας και που, επιπλέον, μπορεί να υπερνικήσει κάθε αστυνόμευση της σκέψης. Ο Jacques Derrida ακολουθώντας τον “διαφωτισμένο” Kant, τοποθετεί τη λογική πίσω στη δύναμη της αμφιβολίας και αναγνωρίζει το επαναστατικό πάθος της λογικής καθώς αναδύεται από τα περιθώρια της ιστορίας. Και εμείς, επίσης, πιστεύουμε ότι απαιτείται αυτή η πνευματική δύναμη για να ξεπεραστεί ο δογματισμός και ο μηδενισμός, αλλά επιμένουμε στην ανάγκη να συμπληρωθεί με φυσική δύναμη και πολιτική δράση. Ο έρωτας χρειάζεται δύναμη για να κατακτήσει τις κυρίαρχες δυνάμεις και να διαλύσει τους διεφθαρμένους θεσμούς τους πριν μπορέσει να φτιάξει έναν καινούριο κόσμο κοινού πλούτου.

*Το παρόν κείμενο αποτελεί πρόλογο απ’το βιβλίο των Michael

Hardt & Antonio Negri, Commonwealth, The Belknap Press of Harvard University Press, 2009.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 18

Το Ξεπούλημα του Νερού και η Αντίσταση της Κοινωνίας (audio)

Audio από την εκδήλωση-συζήτηση “Το ξεπούλημα του νερού και η αντίσταση της κοινωνίας” στα Γιάννενα, στον ε.κ.χ. Αλιμουρα, 22/10.

Ομιλητές: Κίνηση Πολιτών Πηλίου για το Νερό, Πανελλαδική Κίνηση Ενάντια στην Εκτροπή του Αχελώου, Σύλλογος Προστασίας Αράχθου.

<https://xeironomia.espivblogs.net/>

Καλογρέζα 1-10-1987 | Οραμα-Μαρτυρία

Νίκος Κουφόπουλος

Εγενόμην εν πνεύματι εν τη Κυριακη ημερα,
ενώ ο βλακας νομιζα πως ητανε Δευτερα,
και ήκουσα φωνήν οπίσω μου μεγάλην ως σάλπιγγος λεγούσης:

“Ο βλέπεις γράψον εις word, και πέμψον ταις ...Μενούσης”.
Οπα λεω, κατι γινεται, αυτό τραγουδι είναι.
Μαλλον ηπια πολύ, σκέφτηκα, μα η φωνη μου λεει: “Μείνε”.
Και εκει επεστρεψα βλέπειν την φωνήν ήτις ελάλει,
και επαθα ρε μαγκες, πλακα μεγαλη.

Εν μεσω επτα λυχνιών, ομοιον Υιω Ανθρωπου,
μου λεει: “Γραψε ό,τι πω ατακα κι επι τοπου”.
“Δικε μου”, λεω, “ αμα θες, πεστα στη γλωσσα τη δικια μας,
για να καταλαβαινουνε, ρε συ, και τα παιδια μας”.
Μου λεει: “Ενταξει, ανοιξε αμεσως το PC σου.
Στη Βαβυλωνια να τα βαλεις αυτά, στη στηλη την δικη σου”.
Του λεω: “Φιλε εγινε. Στο υποσχομαι. Θα γινει”.
Και του εβαλα μια ρακη, μιλωντας, να την πινει:

“Είναι κάτι σταυροδρόμια που συναντιόμαστε και ύστερα χανόμαστε...” *1

Ραντεβού στο άλσος...

A: Χαχαχα ήρθατε; Εγινε και κάτι πάνω; Άκουσα ειδήσεις και κατάλαβα;

B: Ναι μικροσυμπλοκή. Ε, τι να γίνει στη Σαλόνικα, μεγάλη; Χαχαχαχα.

A: Εσύ ρε μικρέ από κοντά; Να κοιμάσαι ρε και λίγο γιατί η επανάσταση δεν προειδοποιεί και μπορεί να τη χάσεις στο χασμουρητό.

M: Κάνε μας τη χάρη με τα αστεία σου ρε βλάχο.

B: Μας “πήρανε” τη μηχανή αλλά ήρθαμε με αμάξι. Το “πήραμε” από τη Σοφίας. Τρεις ώρες κάναμε από πάνω και θέλει λάστιχα.

A: Το γάμησες ε; Αυτό είναι ρε φίλε το Celica το 1600; Μπράβο ρε. Ο μικρός μαζί ε; Ψύχραιμος και τουμπεκής;

B: Ο καλύτερος αλλά δεν με αφήνει να κοιτάω γκόμενες. Αποσπώμαι λέει. Το Celica θα το πάρεις αργότερα εσύ.

A: Οκ θα πάμε τελικά απόψε. Θα ερθουν και οι αλλοι αναγκαστικά γιατι εχουμε συναντηση σημερα να πουμε πραγματα. Παίρνεις εσύ το πεζώ. 504 είναι τελικά θα ανοίξει εύκολα και μπαίνω οδηγός στο Toyota εγώ.

M: Πεντε ρε πουστη μου; Καλα, δυο λεπτα δουλεια είναι βεβαια. Εγώ θα μπω στο πεζω με τον Β. Ποιος να φέρει τα πράγματα; Να πάω εγώ; Οκ. Τα σορτ;

A: Φέρε δύο σορτ εννιάρια. Τα παραμπέλουμ τα έχετε πάνω σας έτσι δεν είναι;

B: Φέρε και κανά κουφέτο να γεμίσουμε. Πρώτα θα πάμε να φάμε σεφταλιές σε ένα Κύπριο που φτιάχνει καλές, να κουβεντιάσουμε κιόλας.

M: Σκατά θα φάμε παλι σήμερα; Πατσά και μαλακιές τρώτε και χέζετε συνέχεια μαλάκες.

A: Ασε ρε με το τσίζμπεργκερ, φλώρε, και με τα τοστ.

B: Λοιπόν μάγκες έρχονται «λαϊκοι» και καριόλια εδώ στο άλσος και ζευγαράκια. Να φεύγουμε. Θα περάσω από την «πάνω» να δω που βρίσκονται οι μπάτσοι σήμερα γιατί αλλάζουν βάρδια σε λίγο. Τους ακούω καλά πλέον και τους γράφω όλο το 24ωρο.

A: Εγώ θα σας περιμένω με τους άλλους. Κανονικά θα έπρεπε να πάμε οι τρεις μας αλλά θέλει και κουβέντα με σεφταλιές ο Β. Πέντε άντρες σε ένα αμάξι. Κάρφωμα πολύ. Τελος πάντων.

B: Πες στο μικρό να φέρει την ξαδέρφη του να ανακατευτούμε...

M: Αι γαμήσου αφροδισιακέ.

A,B: Χαχαχαχαχαχαχαχαχαχαχα.

A: Έφυγα.

B: Χέζω και φεύγουμε. Αντε γεια τα λέμε αργότερα (Ο Β. ειχε μονιμο προβλημα με το εντερο του).

Δυο ώρες αργότερα...

A: Πέντε άντρες με πιστόλια σε ένα αμάξι! Έλα μουνί στο τόπο σου.

B: Μη λές για μουνιά, είναι μικρά παιδιά εδώ.

M: Αντε γαμηθείτε εσεις και τα μουνια. Πάμε για δουλειά θα σοβαρευτείτε;

Δ: Χαλαρώστε. Είχαμε και διαδήλωση σήμερα και μοναστηράκι.

A: Πουλήσαμε;

Ε: Εκατόν είκοσι ΑΝΑΡΧΙΕΣ. Με άκουγαν μέχρι το θησείο.

M: Πάλι εργατικά συμβούλια και γενικευμένη αυτοδιεύθυνση φώναζες ε;

Ε: Οχι, θα φώναζα για τον Νίτσε και τον Καμύ. Αντε κορόιδο έχεις τσιμπήσει από το βλάχο.

Β: Περνάμε από τους μπάτσους τώρα στη Κατεχάκη.

Ε: Πάλι από εκεί;

Μ: Είναι καθιερωμένο αυτό πριν τις δουλειές για να συγκροτήσουμε την ένταση.

Α: Καλά μην ιδεολογικοποιούμε τις μαλακίες μας. Πάμε γιατί το θελει ο μικρός και γιατί τσαμπουκαλεύεται έτσι και ο Β. Γουστάρουν έτσι αλλά δεν είναι έτσι.

Περνάνε Κατεχάκη, έξω από τους μπάτσους ...

Β: Πιο πάνω μετά το κτίριο βλέπω τροχονόμο στα φανάρια.

Σταματάει ανοίγει το παράθυρο και ζητάει φωτιά από τον τροχονόμο. Ο άνθρωπος καταλαβαίνει τα πάντα, αρνείται ευγενικά και σαν νοήμων οικογενειάρχης, ξεχνάει τη σκηνή.

Ταβέρνα...

Σεφταλιες όλοι. Ο μικρός σαλάτα.

Α: Τελικά θα παμε ολοι για την Μοτορολα, και αυτό δεν είναι αισθητικο ρε μαγκες. Πεντε άτομα για κλοπη αυτοκινητου αντι για δυο ; Να τους αφησουμε τους αλλους.

Β: Μεχρι να τους αφησουμε θα το εχουμε παρει. Και μην ξεχνας εχουμε και το Celica.

Μ: Γαμησε τα. Πεντε άτομα. Και μενα δεν μου παει. Σαν την 17 Ν θα ειμαστε ρε πουστη μου που πανε πεντε άτομα για ένα Βαν, που θελει μισο άτομο με ειδικες αναγκες.

Α: Ξερεις γιατι πανε τοσοι; Όχι για να το κλεψουνε, αλλα για να το κουβαλησουνε.

Β: Αυτοι εκλεψαν την HONDA την Ν την 400αρα !!!Ακου να δεις !!! Αυτή την αφηνουν ξεκλειδωτη οι ιδιοκτητες. Είναι για εκδρομες μονο.

Ε: Μη λετε μαλακιες είναι επαγγελματιες...Χαχαχα...Μπαινουν πεντε άτομα σε τραπεζα που εχει δυο ενεργα ταμεια !!! Χαχαχα...

Α: Τα μετρανε μεσα μαλλον, δεν τα εχουν μετρησει πριν...Χαχαχα...Εδώ ειχαν κανει ενεργεια με το 128 το Φιατ και

μπηκαν τέσσερεις μεσα!!! Πως ξεκίνησε ένας θεός ξέρει.

B: Εσυ χοντρε με τι αμαξι θα πηγαινεις;

A: Ρωτα ολους κι εγω θα πω τελευταιος.

B: Ακουω συντροφοι...Χαχαχαχα

M: Φιατ 127 συν παπακι.

A: Giulietta για τεσσερα ατομα.

E: Mini cooper συν παπακι λογω Σολωνος.

A: Η Σολωνος μεχρι Μασσαλιας ρολαρει. Αν μπεις Μασσαλιας πας οπου θες.

B: Στο θεμα μας χοντρε. Για πες.

A: Κοιταξε, μιλαμε για δουλειες τωρα όχι για τα αυτοκινητα τα δικα σου Λαμπορκγινι , τζαγκουαρ κλπ.

B: Πες ρε μαλακα τωρα. Αρχισες το παραμυθι;

A: Φιατ 125. Τέσσερεις μεσα. Τι να κλασει το Galant.

B: Τι ειπε ο ανθρωπος τωρα; Ρε δεν το περιμενα απο σενα. Που το ξερεις το 125 ρε αρχιδι εσυ ;

A: Ολες οι δουλειες στη Ρωμη με αυτό γινονται. Ασε που εχει παρει και ραλυ. Ψαχνομουνα με αυτό. Το οδηγησα φιλε. Δυσκολο σαν αλογο που δυστροπει.

B: Μενω μαλακας. Μπραβο χοντρε. Αυτό είναι για εσας τους τρομοκρατες το αυτοκινητο. Το ξερω καλα. Λοιπον ξεκιναμε ; 1^ο Τι εγινε με τον «χεστη»; 2^ο Επαρχια ή κεντρο για λευτα ; 3^ο Λατομεια –εχουμε παει με τον Μ θα σας πουμε- και 4^ο Επομενα χτυπηματα.

M: Το ξερετε ε; Επιανε ο «χεστης» τον χοντρο και τον παρακαλουσε να μην βαζουμε άλλες βομβες γιατι τον παρακολουθουσαν ελεγε. Επιανε μετα εμας και μας ελεγε τα ιδια. Του ειπαμε να μην μας ξαναπιασει στο στομα του.

B: Τον πηρα κι εγω και του μιλησα αυστηρα. Δεν θα συνεχισει τη μουρμουρα. Καλα οι αλλοι γιατι τον παιρνουνε;

A: Είναι κλειδαρας. Ο καλλιτερος της περιοχης. Ο μαλακας αντι να το εκμεταλλευτεί καθεται και φοβαται. Ενώ θα τον πιασουν. Σιγουρα θα εχουν κατι οι μπατσοι γι αυτόν.

B: Από Σεπολια μαλλον.

A: Μαλλον καποια μαλακια θα είναι παντως γιατι δεν θελει να ακουει για τα αλλα.

B: Τελος. Επαρχια με χοντρο, εμενα και έναν οδηγο. Ενας στο φουσκωτο κι ενας στο Βαν στη στερια. Πότε ;

E: Εχω διαφορα περιεργα. Από βαφτισια μεχρι πανελλαδικα, οποτε Νοεμβριο.

A: Και Δεκεμβριο. Ο χειμwnας είναι συμμαχος αλλα πριν τα χριστουγεννα.

Δ: Κι εγω για Δεκεμβριο.

B: Ολοι. Εσυ Μ θελεις αυριο ε; Δεν σε βλεπω καλα.

M: Αντε γαμησου ρε μαλακα.

B: Χαχαχαχα...

E: Μολις τελειωσουμε από δω ρε συνεχιζουμε. Θα βρουμε καπου να στανιαρουμε. Σε καμια πατλιά(*2). Θα μας γαμησει ο Νετογιεφ αν δει να καθομαστε τοςες μερες, Χαχαχα...

M: Αστεια. Μαλακες. Υποκαταστατο της ανολοκληρωτης ζωης. Παρεκλιση να αποφυγουμε την πραγματικοτητα.

Δ: Τι ειπες τωρα ρε φιλε!!!...

B: Για τα λατομεία μια ενημερωση: Πήγαμε με τον Μ σε αρκετα. Κάναμε μια εκστρατεία και μαζέψαμε πολύ πράγμα από ότι ξέρετε μα έτυχε και ένα συμβάν με φύλακα.

A: Τον Μ τον έχεις φορτώσει. Θα πρέπει να σταματήσουν οι εκστρατείες δεν είναι φυσικό αυτό που γίνεται.

B: Τι θες να πείς ότι ειμαστε ψυχασθενείς.

A: Λέω πως δεν μπορούμε να λειτουργούμε έτσι. Μιλήστε και οι άλλοι ρε μάγκες.

Δ: Αφου έχουμε τόσα πράγματα δεν υπάρχει ανάγκη να τρέχουμε συνέχεια. Και εσυ Μ να αρνείσαι. Δεν είναι μανιέρα αυτό που κάνουμε.

B: Ωραία θα ρωτάω την ομάδα πρώτα. Αυτό θέλετε;

E: Ναι αυτό θέλουμε. Πάμε για τα επόμενα κτυπήματα τώρα. Εγώ προτείνω να κτυπήσουμε την πληροφορική, τη σύγχρονη τεχνολογία

M: Κυριαρχία και τεχνολογία δημιουργούν στην κοινωνία τείχος αποκλεισμένων μεταξύ των κατόχων τη γνώση και των άλλων. Πέρα από αυτό η σύγχρονη τεχνολογία στα χέρια των μπάτσων θα δώσει υπεροχή στο κράτος επιτήρησης. Τωρα παρακολουθούμε εμεις τους μπάτσους σε λίγο με την τεχνολογία δεν θα μπορούμε να βγούμε από τα σπίτια μας.

A: Που χτυπάμε;

M: Να ξεκινήσουμε από τη γνωστή εταιρεία.

Δ: Και εγώ αυτή είχα υπόψη μου.

A: Είναι προωθημένο κτύπημα για να την καταλάβει ο κόσμος. Πόσοι έχουν κομπιούτερ εδώ; Πολύ λίγοι. Αλλά δεν πειράζει Μιλάμε για το μέλλον.

Δ: Μην την πάθουμε σαν το Μινιόν που πήγαν οι άλλοι και το έκαψαν ενάντια στην εμπορευματοποίηση και στον καταναλωτισμό και τελικά ήταν απώλεια για τους φτωχούς καταναλωτές και άφησε ανέργους εκατοντάδες.

A: Λές να πάθουμε τέτια ζημιά. Θα πούμε αν μας πιάσουνε ότι τα λέει και ο Μπονάνο στην Ιταλία αυτά για να ψαρώσουνε... Χαχαχα...

M: Κανονική καταστροφή όχι συμβολικά. Να δείξουμε τη σοβαρότητα.

A: Ναι ρε τι συμβολικά. Σαν τον ΕΛΑ θα κάνουμε που έχει γαμήσει τα καλάθια με τα κουλούρια και τα καφάο;

B: Εχω μάθει ότι πηγαίνουν με αστικό στις δουλειές.

Δ: Ναι η οδήγηση είναι μέχρι μιας ηλικίας. Χαχαχαχα...

M: Οκ το κοιτάω με τον χοντρό. Στις στήλες του Ολυμπίου Διός κοντά είναι. Και έχει σεκιούριτι μέσα.

A: Καλά θα του κάνουμε νόημα να ανέβει όροφο.

M: Οπως στη Λαχαναγορά.

B: Α ρε κολοπαιδα, δεν μπορώ να καταλάβω. Όπου φοβάμαι εγώ δεν φοβάστε εσείς και όπου δεν φοβάμαι εγώ φοβάστε εσείς.

A: Γι' αυτό είμαστε έξω εμείς...

M,A,Δ,E: Χαχαχαχαχαχαχαααχαχα...

B: Ελα κοφτε το. Αυτά τα κτυπήματα που κάναμε έγιναν απανωτά και πρέπει να συνεχίσουμε. Εγώ έδωσα το ένα ΟΥΖΙ στους άλλους και μου είπαν μπράβο ρε πόσοι είστε; Είστε πολύ οργανωμένοι και τα τοιαύτα.

M: Εχουμε τον περισσότερο οπλισμό και εκρηκτικά που δεν έχει κανένας αυτή τη στιγμή και είναι και μια δυνατότητα για το που θα πάμε σαν προοπτική.

A: Να ανοίξουμε και να δημιουργήσουμε ρεύμα, κίνημα ένοπλο και όχι οργάνωση. Το κλειστό είναι εύκολο. Να κάνουμε εμείς μόνο δεν λέει. Μην παραμυθιαζόμαστε μόνοι μας επειδή η κοινωνία βλέπει αυτά που κάνουμε σαν τον κινηματογράφο.

E: Το υποκείμενο ποιο είναι; Το αναρχικό που το έχουμε ή το

εργατικό-κοινωνικό.

Μ: Οι άλλοι επειδή στο δρόμο είναι άσχετοι επιχειρησιακά πιθανόν να έχουν το πολιτικό αλλά και αυτό είναι παραδοσιακό. Κάνουν ενέργειες για την κοινή γνώμη και όχι για την κοινωνία. Να οπλίσουμε τους δικούς μας πρώτα μαζικά να δούμε τις δυνατότητες του δικού μας υποκειμένου μιας και τα βασικά στοιχεία της παραβατικότητας τα έχει ο χώρος

Α: Πρέπει να το προσέξουμε αυτό με τις ληστείες. Επειδή είναι εύκολο μπορεί να οδηγηθούμε σε άλλους ατραπούς ειδικά όσοι θα αρχίσουν τώρα.

Μ: Πρέπει να βγάλουμε ανακοίνωση που να λέει ότι όλα τα απαλλοτριωθέντα πάνε στην οργάνωση ή στην κοινωνία ουτε μια δραχμή σε μας. Αλλιώς στη Α' πτέρυγα με τους απατεώνες.

Α: Εντάξει κάτι να παίρνουμε δεν είναι εποχή Ντουρούτι.

Μ: Ουτε το σάντουιτς πριν τη δουλειά. Εγώ λεφτά από δουλειά δεν ξαναπαίρνω μοιραστείτε το μερίδιο μου.

Α: Ρε συντροφε, ένα 10% ρε φίλε έχουμε «οικογένειες» και δεν έχουμε δουλέψει ποτέ.

Μ: Στα αρχίδια μου χοντρέ να κάνεις δουλειές για την επιβίωση άλλες και 'γώ μέσα ειμαι. Χθες δεν σου δωσα το μεριδιό μου; 800.000 δραχμες δικό σου!

Α: Δουλειές με σένα δεν ξανακάνω και μη σε δώ να κάνεις με άλλους. Αντε με τον γελοίο τον Τσερνιτσέφσκι, μαλάκα. Εγώ στον έμαθα για να ξεφύγουμε από την αναρχία, αυτή τη μητέρα της νοικοκυροσύνης με τις συντρόφισσες-οι.

Δ: Ελα ρε, ηρέμησε.

Μ: Όχι δεν ηρεμώ. Σε λίγο θα μιλάμε και για γκόμενες εδώ πέρα και για ευδαιμονισμό. Ηδη αρχίζουμε δειλα-δειλα και πίνουμε ποτάκια. Γυμναστηριο από πότε έχει να πάς;

Α: Οκ, δουλειές επαναστατικές μόνο για την οργάνωση και την κοινωνία. Εσυ Β τι λές.

Β: Βρίσκω από άλλου.

Δ: Συμφωνούμε όλοι.

Α: Καλώς. Μακάρι να μη μας κάψει ο θεός. Θα γαμηθούμε να επιβιώσουμε. Διπλη βάρδια δηλαδή;

Μ: Είμαι αμετακίνητος.

Ε: Εντάξει χαλάρωσε. Στα εργατικά συμβούλια αύριο δεν θα

υπάρχει χρήμα.

A: Σοβαρά ρε και εμεις τι θα κάνουμε;

Δ: Θα δουλεύουμε όλοι μαζί με τις συντρόφισσες και θα χαιρομαστε την εργασία τραγουδώντας τη διεθνή γιαυτο το καλό που μας βρήκε της αμίσθωτης εργασίας. Χαχαχα...

M: Καλα καλά, καφενόβεια αστεία. Τα ακουω στην αγορα τη νύχτα που πάω αναγκαστικά με το χοντρό για πατσά και τρώει όλο στιφάδο. Δεν ντρέπεσαι ρε να κυκλοφορείς;

A: Ρε γελοίε χοντρό με έβγαλε ο «χέστης», επειδή πεινάει και το λέει παντού. Πάμε ένα θάρι στο τετράγωνο; Αντε με το μονόζυγο ψυχάκια. Εχεις φουσκώσει και καρφώνεσαι το ξέρεις;

M: Πες τι συμφωνήσαμε.

A: Τελειώνουμε με αυτό που το έχουμε από πριν το 80 αφού συμφωνήσαμε στη γραμμή του M : Η ληστεία δεν είναι επαναστατική. Η ιδιοκτησία είναι κλοπή και η κλοπή είναι ιδιοκτησία. Όποιος ντρέπεται να λέει ότι είναι κλέφτης έχει τον οίκτο μας. Όποιος, θέλει να λέγεται επαναστάτης ληστής την περιφρόνησή μας. Μόνο όταν τα απαλλοτριωθέντα πάνε όλα στην κοινότητα τότε ο θαυμασμός μας είναι γαλαντόμος. Πάμε στο άλλο;

B: Λοιπόν μάγκες εγώ συμφωνώ να ανοίξουμε γιατί θα έχουμε και μεγαλύτερη ευρύτητα χώρου να κινούμαστε σε όλη την Ελλάδα. Εγώ σαν παράνομος για παράδειγμα αυτό με βολεύει

Δ: Είναι και ο κρατισμός και το κεφάλαιο που αναδιαρθρώνονται με γοργούς ρυθμούς και δημιουργούνται συνεχώς νέα υποκείμενα. Στο χώρο μας το ένοπλο χάνει συνεχώς τη δημοφιλία του και αυτό θα συμβεί και στην κοινωνία. Ο χώρος και οι δυνάμεις μας σε μαζικό επίπεδο είναι πολύ μεγάλες τώρα αλλά το 80 τελιώνει, το βιοτικό επίπεδο ανεβαίνει κατακόρυφα μαζί με τον καταναλωτισμό και την εξατομίκευση. Το πανκ συμβολίζει και νοηματοδοτεί το τέλος των αφηγήσεων.

A: Συμφωνώ. Δεν υπάρχει μέλλον δεν υπάρχει άλλη κοινωνία.

Μοτορόλα... *3

B: Λοιπόν περάσαμε από το αμάξι. Το είδατε. Το πεζώ έχει μεγάλη Μοτορόλα στο πορτμπαγκάζ.

A: Φύγαμε θα τους γαμήσουμε όλους.

Πλησιάζουν και παρκάρουν δίπλα στο πεζώ.

Κατεβαίνει ο Β το ανοίγει σε 20 δεύτερα μπαίνει και ο Μ και φεύγουν για Καλογρέζα να ανοίξουν και να πάρουν τη Μοτορολα που βρισκεται στο πορτομπαγκάζ. Όλα γίνονται γρήγορα . Στο δρόμο δύο κλεμμένα αυτοκίνητα "Α εθνικής". Φτάνουν στη Καλογρέζα και παρκάρουν όπως πρέπει. Το ένα μακριά από το άλλο σε επίπεδο βολής.

Μονο που υπαρχουν καποια μικρα προβληματα...

B: Δεν ανοίγει ρε φίλε το πορτομπαγκάζ είναι δυνατόν! Φώναξε το χοντρό.

A: Ούτε με κατσαβίδι; Δεν πήραμε το ελβετικό γιατί μπουρδέλο κλειδαριές έχει το πεζώ μπροστα. Στο γαμημένο το πορτομπαγκάζ θα κολλήσουμε!

Το πορτομπαγκαζ όμως δυστυχως αρνείται να ανοιξει...

A: Έχουμε 15 λεπτά εδώ και από τα γυρω παράθυρα θα ανοίξουν κάνα φώς. Να χουμε το νου μας. Λέω να φύγουμε.

B: Θα χάσουμε τη Μοτορόλα τρελλός εισαι; Πάω με το μικρό στην «κάτω» να πάρουμε σκύλα.

A: Θα ξημερώσουμε ρε πούστη μου πάλι.

Μισή ώρα αργότερα:

A: Πάλι τα ίδια. Υπερβολικός θόρυβος για το κολοπορτομπαγκαζ.

E: Τι κάνουμε; Πάω και εγώ εκεί.

A: Πέστους σε δεκα λεπτα φεύγουμε και να πάρουν τα θάρια τα κοντά από μας και να τα πάνε στην «κάτω».

Επαφη με τους μπατσους...:

A: Φιλε περιπολικό.

Δ: Το ειδα.

A: Τους εχουμε. Αλλα σκεφτομαι μηπως γλυτωσουν αυτοι και εμεις τον χαβαλε.

Δ: Κοιτανε σαν σαλεμενοι. Κι εγω σκεφτομαι πώς να γλυτωσουν.

A: Κανουν το μαλακα παντως.

Το περιπολικο πηγαινει αργα. Ιδανική συνθήκη για επίθεση καταπάνω. Αλλά θα γίνει το συνήθης, δηλαδή οι μπάτσοι κατι αντιλαμβάνονται και στη συνέχεια την κάνουν και δεν αναφέρουν τιποτα για την κλήση.

A: Να τους σκοτώναμε έτσι για μια Μοτορόλα ρε φιλε;

Δ: Όχι ρε.Αυτο λεω κι εγω.

A: Ας τους αφησουμε να μπουνε στον κλοιο προς το πεζω.

Τους αφήνουν. Το περιπολικο μπαινει στον κλοιό προς το πεζώ. Οι μπάτσοι κατάλαβαν, κοιταζονται, και συνέχισαν για... τουμπεκί. Σώθηκαν θα έλεγαν μετά αλλά...

Αρχίζουν τα όργανα από τη αλλη μεριά

A: Τι εγινε αρχισαν οι κουμπουριες;

Δ: Κοπαναμε, ερχονται κι αλλα καριολια.

A: Αρχισαν γρηγορα οι δικοι μας απ'τους αλλους.

Μπαμ και μπουμ οι κουμπουριές αυτοι με 38άρια οι άλλοι με παραμπέλουμ σίγουρη η έκβαση.

Ερχονται κι αλλα περιπολικά. Μισοαδειες γεμιστηρες.

Φευγουν σαν κυριοι ολοι. Όλοι;

Τελικά, όχι όλοι...

M: Τελειώνει ο γεμιστήρας. Β σε καλύπτω τρέξε στο γήπεδο και εσυ Ε στο δρόμο πάνω.

Αρχιζε να χαράζει. Τα γερόντια είχαν ξυπνήσει και στα μπαλκόνια έκαναν την παρουσία τους αισθητή.

B: Λοιπόν μπαίνουμε σε σπίτι. Ξημέρωσε. Μας κύκλωσαν...

M: Σκαρφαλώνω εύκολα έλα.

Στο σπίτι...

AA: Ποιοι είστε;

M: Αναρχικοί, περάστε μέσα κυρία μου. Έχουμε πρόβλημα έξω θα καθίσουμε εδώ σαν οικογένεια και θα φύγουμε όταν φύγουν οι μπάτσοι. Μην ανησυχείτε καθόλου. Ωραία, ξυπνήστε τον άντρα σας.

B: Λοιπόν φίλε ντύσου να πάς το παιδι στο σχολειο όπως λες και φέρε το αμάξι σου στο σπίτι. Θα το παρουμε εμείς και εγώ με το αμάξι δεν πιάνομαι. Εντάξει;

ΧΧ: Ενταξει. Εντάξει παιδιά.

Φεύγει ο οικογενειάρχης και πάει στο αμάξι με το παιδι (λυκειου) όπου «ξεχνάει» τον συναγερμό και πλάκωσαν οι μπάτσοι από παντού.

Ο κύριος είχε την οικογένειά του μέσα αλλά όταν άκουσε αναρχικοί δεν φοβήθηκε την ομηρεία.

Μπάτσοι παντού...

B: Μικρέ να φύγεις. Θα συνεχίσω εγω φίλε. Φυλακή δεν ξαναμπαίνω.

M: Να βρούμε διέξοδο ή ολοκαύτωμα..

B: Βρήκαμε. Εσύ έξω παραδίνεσαι και εγω φεύγω.

Έξω από την πόρτα: Αστυνομία παραδοθείτε

B: Ελάτε πιο κοντά να ακούσετε την απάντηση.

Και οι σφαίρες έβγαιναν σαν τη δυνατή φωνή του ΟΧΙ που δεν μπορεί να γίνει ΝΑΙ.

B: Βαράτε ρε, εγώ είμαι κερδισμένος. Βαράτε ..και ελεύθερος.

Τον Β τον τέλειωσαν στη διαδρομή οι δολοφόνοι του κράτους και ο κύριος του σπιτιού αλλά και οι πολίτες αυτής της χώρας ξαναγύρισαν στην κανονικότητα τους.

Την άλλη μέρα

A: Δεν υπάρχει μέλλον, η μόνη λύση είναι η καταστροφή του συστηματος. Εγώ φίλε πάω εκεί.

Δ: Εχουμε συλλήψεις. Και εγώ πάω στην αλληλεγγύη και στα

εργατικά σωματεία.

A: Ωραία δώσε τα κλειδιά να μαζέψουμε τα πράγματα από τις γκαβάτσες και εγώ βγαίνω εκτός για ένα χρόνο. Θα μας ψάχνουνε. Εμένα σίγουρα.

Δ: Εγω θα ασχοληθώ με την πολιτική ανασυγκρότηση γιατί θα φάμε μεγάλη κριτική από το κίνημα.

A: Ξέρεις την γνώμη μου για το κίνημα έτσι. Αγανακτισμένοι μικροαστοί που κλείνει το μαγαζί τους γαμησέ με .Τώρα ακόμα πιο βαθειά σύντροφε.

Δ: Κάνε ότι νομίζεις αλλά οδηγούμαστε σε τοίχο έτσι.

A: Ε τι να γίνουμε αναρχικοί με εφημερίδα και περιοδικό και κανα στέκι για παραμυθία;

Δ: Ναι αλλά σε ένα άλλο επίπεδο. Πάρε τα κλειδιά ξέρω ότι είσαι της πρώτης σκέψης αλλά κάνε και τη δεύτερη μετά.

A: Οκ άντε γεια σε μια βδομάδα αν όλα πάνε καλά θα είμαστε εντάξει.

Τα πράγματα όμως δεν πήγαν καλά...

Ο Α, και ο Δ βρεθήκαν μετά από 20 χρόνια τον Οκτωβρη του 2007 όταν είχαν παραγραφεί τα αδικήματα. Βρεθήκαν σε μπαρ καπου στα Εξαρχεια και ηπιαν Τζακ Ντάνιελς. Ηταν όλοι μαζί πλέον πολιτικά αλλά με απώλειες.

Δ: Καλά αναρχικοί αλλά κυριλέ με γραφεία και τηλέφωνα σε ένα άλλο επίπεδο και πολιτικά και όλα. Επιτέλους εχουμε κερδίσει.

A: Ρε τι ωραία πάμε τώρα. Με τις μαλακιές χάσαμε χρόνια.

Δ: Για σκέψου να τα είχαμε αρχίσει από τότε και νάταν πολιτική η ρήξη με τον αναρχοχώρο.

A: Ναι αλλά πως θα γινόταν αφού εμείς τον κάναμε με την επιμονή μας αναρχικό στο όνομα αλλά μπήκε από το παράθυρο η μαλακία αυτή.

Δ: Αμα δεν ξεφύγουμε από το μπατσοι-κλέφτες δεν έρχεται η ενηληκίωση.

A: Αλλά να ξεφύγουμε εμείς τελείως δεν γίνεται τουλάχιστον οι νέοι που είναι πιο άθεοι και λιγότερο παραμυθιασμένοι.

Δ: Ναι είναι και πιο μορφωμένοι. Το έγκλημα που δεν αφήναμε να σπουδάζουν το πληρώνουμε. Η αριστερά παντού στα πανεπιστήμια.

A: Ασε μη μου θυμίζεις τις μαλακίες μας.

Δ: Τρωγάμε τσιπουρες και λαβρακια. Τώρα γαύρο και αθερίνα και ευχαριστημένοι νάμαστε.

Δ: Βάλε ρε φίλε μπάρμαν το people are strage και το gans of pricston, βότκες σφηνάκι και να φύγουμε και δεν θα ξαναβρεθούμε ποτέ έτσι.

A: Ναι ναι ποτέ. Ούτε θεοί ούτε μαλάκες. Έλα να σε φιλήσω...

Μετὰ ταύτα είδον, και ἰδοὺ θύρα ανευγμένη εν τω ουρανῳ, ενώ καπου μεσα μου, ενιωθα ένα περιεργο κενό.

Και η φωνή η πρώτη ην ήκουσα ως σάλπιγγος λαλούσης μετ' εμού, -και ενώ εγω ενιωθα να ειμαι στο χειλος ενός γκρεμου-, λεγων: "Ανάβα ωδε και δείξω σοι α δει γενέσθαι μετὰ ταυτα".

Σκεφτηκα προς στιγμην, ποιημα να εγραφα για τον Καφκα.

Του λεω: " Αστα τωρα τα μετα, θα τα ξαναπουμε.

Παμε τωρα να τραγουδησουμε και να πιουμε.

Εχω πειραξει Μπρεχτ", του λεω. "Μια ωραια ιστορια".

"Ενταξει", μου λεει, "μα ισως αυτό να είναι αμαρτια":

Οι πειρατές... Οι αντάρτες...

(Διασκευή στην Μπαλάντα των πειρατών, του Μπέρτολ Μπρέχτ)

Με ποιήματα ξεφρενιασμένοι, κι από αστραπές λουσομένοι.

Από δαιμόνους φιλημένοι στις κορυφές ψηλών βουνών.

Ηλιοδαρμένοι αλλά εκεί. Κάποιοι από μας, είναι νεκροί.

Μα απομείναμε ορθοί. Λέμε τραγούδι των καιρών:

«Άνεμε πάρε μας μακριά, σε ορίζοντες αστραφτερούς.

Η θάλασσα για μας θεά. Κάψτε τους άλλους τους θεούς».

Κάμπος βαθύς και γη σπαρμένη. Λιμάνια, αγάπες, καπηλειά.

Κάθε στεριά μας είναι ξένη. Η θάλασσα για μας στεριά.

Πατρίδα μας και περιβόλι, το ανεμόδαρτο σκαρί.

Ποτέ δεν έχει αραξοβόλι. Ούτε σημαία στην κορυφή.

«Άνεμε πάρε μας μακριά, σε ορίζοντες αστραφτερούς.

Η θάλασσα για μας θεά. Κάψτε τους άλλους τους θεούς».

Ο ουρανός ο σύντροφος μας , μας έχει πάντα ξαστεριά.

Και ο γαρμπής ο αδελφός μας, μας έχει πρίμα τα νερά.

Τα βράδια όλα του Απρίλη, τα αστέρια εμάς μας αγαπούν.
μήνυμα η θάλασσα έχει στείλει: Οι αντάρτες πρώτοι να διαβούν.
«Άνεμε πάρε μας μακριά, σε ορίζοντες αστραφτερούς.
Η θάλασσα για μας θεά. Κάψτε τους άλλους τους θεούς».

Γλυκά τα κύματα μας στέλνουν, στα κάτω ουράνια το σκαρί.
Στης αστραπής το φως κοιτάμε, μια νέα όμορφη ακτή.
Άνεμοι παίρνουν το τιμόνι. Οι δαίμονες μας οδηγούν.
Αντάρτες, πειρατές, δαιμόνοι, όλοι μαζί πια τραγουδούν:
«Άνεμε πάρε μας μακριά, σε ορίζοντες αστραφτερούς.
Η θάλασσα για μας θεά. Κάψτε τους άλλους τους θεούς».

*1. Στιχος από τραγουδι των Κατσιμιχαίων.

*2. Πατλιά (Πατουκλιά): Θαμνώδης περιοχή δίπλα σε δρομο με σκιά, ιδανική για ολιγόωρη ξεκουραση.

*3. Συσκευή ασυρματη που συνομιλούσαν μεταξύ τους οι αστυνομικοί.

Υ.Γ. 1. Επιλογή γραμματοσειράς : Ν. Σ.

Υ.Γ. 2. Εδώ Ελεύθερα Εξάρχεια

Το Τέλος της Εθνικής Πολιτικής (Βίντεο)

Η παρουσίαση του βιβλίου “Το Τέλος της Εθνικής Πολιτικής” με τους Αλέξανδρο Σχισμένο και Νίκο Ιωάννου που έγινε στη Λάρισα, στον Κοινωνικό Χώρο Steki Paratodos (08/10/16).

[youtube id="5q-vZEgPRvg"]

Πέραν του Εθνικού

Αλέξανδρος Σχισμένος

Στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, ο Ουίλλιαμ Μπάροουζ έλεγε ότι «ζούμε όλοι σε στρατόπεδα συγκέντρωσης που ονομάζονται έθνη». Όμως, ήδη μετά τον Β΄ Π.Π., μεγάλοι πολιτικοί στοχαστές, όπως ο Αλεξάντερ Κοζέβ ή η Χάνα Άρεντ είχαν μιλήσει για το τέλος των εθνών-κρατών. Τι μορφή έχουν λοιπόν αυτά τα στρατόπεδα σήμερα;

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο 19^{ος} και ο 20^{ος} αιώνας ήταν αιώνες που χαρακτηρίστηκαν από τη συμπλοκή και την ένταση ανάμεσα σε τρεις κεντρικές πολιτικές κατηγορίες:

Το Έθνος, τη Μαζική Πολιτική και την Αυτοκρατορία. Έχουμε σε αυτή την περίοδο μία κίνηση όπου αυτοκρατορίες διαλύονται για να γίνουν έθνη, αλλά έχουμε και μία κίνηση αυτοκρατορικοποίησης των ισχυρότερων εθνοκρατών, η οποία εμφανίζεται ως ιμπεριαλισμός. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ο κρατικός ολοκληρωτισμός είτε μορφοποιεί παραδοσιακές αυτοκρατορίες, όπως η Ρώσικη, σε εθνοκρατικά μορφώματα, σαν το σοβιετικό έθνος, είτε ωθεί νεόδμητα εθνοκράτη, όπως το ιταλικό ή το γερμανικό, σε αυτοκρατορικές βλέψεις και φιλοδοξίες.

Η ένταση μεταξύ των εθνοκρατικών μηχανισμών, της αρχής της αυτοδιάθεσης των λαών και του αυτοκρατορικού σχήματος παραπέμπει σε ένα βαθύτερο ερώτημα της νεωτερικότητας. Το ερώτημα είναι ποιος και πώς νομιμοποιείται. Ποιος νομιμοποιείται να εκφράσει την κεντρική πολιτική εξουσία απουσία θεού; Το Έθνος υποκατέστησε το θεϊκό Υποκείμενο στην αυγή του 19^{ου} αιώνα και κατά τον 20^ο αιώνα φάνηκε πού οδηγεί αυτό το θεϊκό Υποκείμενο, σε δύο παγκοσμίους πολέμους και σε μυριάδες γενοκτονίες (λέξη που επινοήθηκε κατά τον αιώνα

αυτό). Το Έθνος παρέμεινε η κεντρική κατηγορία ακόμη και σε κοινωνικούς σχηματισμούς που δεν παρουσίαζαν συνεκτικά και τυπικά «εθνικά» χαρακτηριστικά, όπως είναι το «αμερικάνικο έθνος», όπου η κατηγορία «έθνος» είναι γενικότερη και μεγαλύτερη από την κατηγορία «κράτος» και μάλιστα έχει να κάνει με μία δικαιοδοσία συνταγματική, θα λέγαμε. Η πολιτική μορφή του εθνοκράτους επιβλήθηκε σε ετερογενείς πληθυσμούς άνωθεν κατά την απο-αποικιοποίηση, κατασκευάζοντας προτεκτοράτα και τέρατα. Ο Ο.Η.Ε. μετά τον Β΄ Π.Π. υποτίθεται ότι εκφράζει μία διεθνική ισορροπία, η οποία όμως αποκρύπτει μία βαθιά ανισορροπία και μία σαφή ανισότητα των εθνοκρατών στην ιεραρχία δύναμης και ισχύος.

Ωστόσο το κράτος, οι γραφειοκρατικοί μηχανισμοί εξουσίας, στον βαθμό που ζήτησε να εκπροσωπήσει την «γενική βούληση του έθνους», αναγκάστηκε ή κατάφερε να δημιουργήσει κάποιες αντιπροσωπευτικές/κοινοβουλευτικές δομές νομιμοποίησης οι οποίες στηρίχθηκαν αφενός στην οριακή διασφάλιση των όρων επιβίωσης και αφετέρου στην ικανότητα των ηγετών της μαζικής πολιτικής να ταυτιστούν με αυτή τη ρουσσική «γενική βούληση», η οποία υποτίθεται πως υπερβαίνει κάθε κοινωνικό άτομο ή υποσύνολο.

Ας δούμε σύντομα τι γίνεται σήμερα. Είναι σαφές πως οι κυρίαρχες εξουσίες δεν έχουν το ενδιαφέρον ή το συμφέρον ή την ικανότητα να διασφαλίσουν τους όρους επιβίωσης. Ήδη σε προηγούμενες συζητήσεις μας έχουμε διαπιστώσει ότι η κρίση την οποία ζούμε δεν είναι μόνο οικονομική, αλλά είναι οικολογική, γεωπολιτική, τεχνολογική, ανθρωπολογική και βιοπολιτική.

Είναι μία κρίση σημασιών, της οποίας το διακύβευμα είναι η ίδια η ανθρώπινη ζωή, και ως κοινότητα και ως κοινωνία, αλλά και ως είδος.

Μία από τις κεντρικές συνέπειες αυτής της κατάστασης, όπου συγκλίνουν οι διάφορες διαδρομές της κρίσης, είναι και το τέλος της εθνικής πολιτικής. Διαπιστώνουμε μία μονόδρομη

μεταφορά ισχύος από τα παραδοσιακά εθνοκράτη προς διακρατικούς και υπερεθνικούς σχηματισμούς, επίσημους (όπως π.χ. το Eurogroup) και ανεπίσημους (όπως π.χ. τα πολυεθνικά trust) οι οποίοι ελέγχουν, μέσω της διεύρυνσης της κεφαλαιοκρατικής ανάπτυξης, τις κεντρικές λειτουργίες που χαρακτήριζαν την παλαιά «εθνική» ανεξαρτησία, δηλαδή την οικονομική πολιτική, την εξωτερική πολιτική, τη φορολογική πολιτική.

Είναι σχηματισμοί υπερεθνικοί και όχι διεθνικοί, διότι υπερβαίνουν και παρακάμπτουν κάθε «εθνικό» σχεδιασμό και αφορούν ευρύτατους και ετερογενείς πληθυσμούς, είναι σχηματισμοί διακρατικοί και όχι υπερκρατικοί, διότι συμπεριλαμβάνουν και οργανώνουν τις κυρίαρχες κρατικές ελίτ και τις πολιτικές διοικήσεις των εθνοκρατών. Όπως φάνηκε και από το ελληνικό δημοψήφισμα του 2015, οι επίσημες εθνικές κυβερνητικές θέσεις είναι πλέον προσβάσιμες από κόμματα διαμαρτυρίας, ακριβώς γιατί δεν έχουν πλέον κανένα αποφασιστικό περιεχόμενο, καθώς υποβαθμίζονται από διαχειριστικές σε διεκπεραιωτικές. Από τότε έχουν συμβεί μία σειρά γεγονότα που το επιβεβαιώνουν αυτό.

Οι συμφωνίες NAFTA, CETA, TTIP και TTP, που είτε υπογράφηκαν είτε οδεύουν προς υπογραφή, παρά τις κοινωνικές αντιδράσεις, επικυρώνουν θεσμικά τη μετάβαση αυτή. Το δημοψήφισμα στη Μεγάλη Βρετανία, ένα πράγματι ισχυρό εθνοκράτος, επίσης ακυρώθηκε τη πράξει, όχι από αυτούς οι οποίοι τέθηκαν ενάντια στο Brexit, αλλά κυρίως από αυτούς τους εθνικιστές οι οποίοι το υποστήριζαν.

Ταυτόχρονα, έχουμε μία πλήρη απαξίωση των θεσμών της πολιτικής αντιπροσώπευσης στο ισχυρότερο κράτος του κόσμου, τις Η.Π.Α. Όσοι παρακολουθούν το καρναβάλι των αμερικάνικων εκλογών, βλέπουν πλέον, μπορούν να αντιληφθούν πλέον ξεκάθαρα, ότι η δυσπιστία της αμερικάνικης κοινωνίας απέναντι στο πολιτικό σύστημα, (το οποίο δεν υπήρξε έκπτωτο ή εξαρτημένο, όπως ήταν στο ελληνικό προτεκτοράτο, αλλά κυρίαρχο) εκφράζεται με την απόσυρση του πιο ενεργού κομματιού της από την επίσημη αντιπροσωπευτική πολιτική, αλλά και με τη διάνοιξη ευρύτατων

κοινωνικών μετώπων σύγκρουσης με το κατεστημένο, από τη διεκδίκηση της γης από τους αυτόχθονες Λακότα, μέχρι τις κοινωνικές εξεγέρσεις στις πόλεις ενάντια στην κρατική βαρβαρότητα και τις ρατσιστικές δολοφονίες μαύρων από αστυνομικούς. Μέτωπα που δεν εκφράζονται από τις επίσημες πολιτικές δυνάμεις.

Έχει ενδιαφέρον να δούμε ακόμη ότι ο Ντ. Τζ. Τραμπ, αυτός ο γελοίος εκπρόσωπος των celebrity, εκμεταλλεύεται στον λόγο του ακριβώς αυτό το συναίσθημα απώλειας της εθνικής κυριαρχίας. Μάλιστα η τάση του αποκαλείται nativism (γηγενισμός) και όχι nationalism (εθνικισμός) εξαιτίας της ιδρυτικής ιδιαιτερότητας του αμερικάνικου «έθνους», που ως «έθνος μεταναστών» είναι εγγενώς ανοιχτό, συμπεριληπτικό και αφομοιωτικό. Όμως ο Τραμπ εκφράζει τη νοσταλγία του κλειστού, αποκλειστικού (ευρωπαϊκού τύπου) έθνους, ακόμη και αν αυτό δεν υπήρξε ποτέ.

Δήλωσε, για παράδειγμα, την Τρίτη, 14 Οκτώβρη: *«Η Χίλαρυ Κλίντον είναι μέρος ενός διεφθαρμένου παγκόσμιου κατεστημένου των ελίτ που παραδίδει την εθνική μας κυριαρχία»* και *«Αυτό το εγκληματικό κυβερνητικό καρτέλ δεν αναγνωρίζει σύνορα»*. Ο Τραμπ, λοιπόν, προσπαθεί να εκλεγεί πατώντας πάνω στην απώλεια νοήματος την οποία βιώνει ένα τεράστιο κομμάτι της αμερικάνικης κοινής γνώμης, την αποξένωση που προέρχεται από την κοινή γνώση ότι πλέον οι κυβερνήσεις δεν νομιμοποιούνται από τον λαό, αλλά νομιμοποιούνται από τον βαθμό της συμμετοχής τους στα ευρύτερα παγκόσμια δίκτυα συναλλαγής εξουσίας και κεφαλαίου. Όμως, όσο και αν η εθνικιστική ρητορική εξασφαλίζει κάποια ακροατήρια, παραμένει κενού περιεχομένου, συντηρητική και ανεφάρμοστη. Αυτό φαίνεται να το γνωρίζουν οι ακροδεξιοί δημαγωγοί, που γρήγορα υποχωρούν μπροστά στην πραγματικότητα, όπως έκαναν οι Βρετανοί και όπως θα έκανε και ο ίδιος ο Τραμπ ή ενδεχομένως να κάνει η Λεπέν, αφού κι αυτοί συμμετέχουν, ως περιθωριακές ελίτ, στο ίδιο παγκόσμιο σύστημα.

Ακόμη και ένα κράτος του μεγέθους των Η.Π.Α. δεν μπορεί πλέον να απομονωθεί εθνικά και να δημιουργήσει εσωτερική αγορά, χωρίς να καταρρεύσει, καθώς η παραγωγική του δομή έχει παγκοσμιοποιηθεί, η αγορά εργασίας και προϊόντων επίσης, καθώς η κερδοφορία έχει μετατοπιστεί στον χρηματοπιστωτικό τομέα, διεθνής εκ φύσεως, καθώς οι επιχειρήσεις του βρίσκονται βαθιά μπλεγμένες σε διεθνή δίκτυα χρηματοπιστωτικά, κεφαλαιοκρατικά και διακρατικά, που ορίζουν τις βασικές συντεταγμένες. Δεν υπάρχει πλέον απομονωμένος τόπος, καθώς ο πλανήτης διαχωρίζεται σε παγκόσμιες ζώνες καταμερισμού παραγωγής, κατανάλωσης και κυκλοφορίας των κεφαλαίων.

Στις αμερικάνικες εκλογές μπορούμε να διαπιστώσουμε τρία φαινόμενα: Την απώλεια της νομιμοποίησης, την εκλογική αποχή και τις κοινωνικές εξεγέρσεις, τρία φαινόμενα που επικοινωνούν.

Η απώλεια της νομιμοποίησης επιφέρει μία απαξίωση και ταυτόχρονα μία θεαματικοποίηση των εκλογών. Μία απόλυτη κυριαρχία της εικόνας έναντι του λόγου και της διαφημιστικής ρητορικής έναντι της ρητορείας. Αυτή τη στιγμή, ο Τραμπ δεν ανέρχεται ως εκπρόσωπος της ελίτ, αλλά ως αυτονομημένο μέλος της ελίτ, βασισμένος μόνο στην αναγνωρισιμότητά του, στο κύρος του ως celebrity. Αυτή η αναγνωρισιμότητά του τον κάνει πλέον διαθέσιμο ως λαμπερό προϊόν μιας πολιτικής του θεάματος. Από την ιδεολογία, λοιπόν, περνάμε στη σημειολογία. Και μάλιστα, ο Τραμπ δεν μπορεί να εκφράσει καμία συγκεκριμένη ιδεολογία, ούτε του νεοφιλελευθερισμού, ούτε του συντηρητισμού, ούτε φυσικά κάποιου είδους κοινωνική πολιτική. Τι συμβαίνει λοιπόν;

Συμβαίνει πως η κοινωνική απονομιμοποίηση της κυρίαρχης πολιτικής και η κοινωνική απονομιμοποίηση της αντιπροσώπευσης έχουν φτάσει σε τέτοιο βαθμό, ώστε οι ψυχοπολιτικοί μηχανισμοί ταύτισης στρέφονται πλέον σε δημόσια πρόσωπα

μεγάλης δημοσιότητας και ελάχιστης ευθύνης, δηλαδή τους celebrity (ορισμός του celebrity: κάποιος που είναι διάσημος απλώς επειδή είναι διάσημος, βλέπε Καρντάσιαν), πρόσωπα που έχουν μεγαλύτερη αναγνωρισιμότητα από τους πολιτικούς, αλλά χωρίς κανένα πολιτικό φορτίο. Αυτά τα πρόσωπα, οι celebrity, που γίνονται διάσημα εξαιτίας των σκανδάλων και του life-style τους, όχι εξαιτίας των απόψεών τους, είναι εξ ορισμού άτρωτα στα σκάνδαλα στα οποία οι πολιτικοί αποδεικνύονται ευάλωτοι.

Είναι εξ ορισμού σκανδαλώδη πρόσωπα και αντλούν από τα σκάνδαλα αναγνωρισιμότητα και παραδόξως, (σαν αντιμετάθεση), οικειότητα.

Ο Τραμπ επιβλήθηκε επί 30 χρόνια ως celebrity και TV persona. Τόσα περίπου χρόνια έχει και η Κλίντον ως πολιτικό πρόσωπο και οι δύο φιγούρες του ανώτατου κατεστημένου. Αποτέλεσμα: Ο Τραμπ προβάλλεται ως το «καινούργιο» ενώ η Κλίντον ως το «παλιό». Ο γηραιός γνωστός δισεκατομμυριούχος φαφλατάς μπορεί να αναπαράγει φράσεις του Μουσολίνι και συνάμα να ποζάρει ως δύναμη αλλαγής.

Η επιτυχία του, ακόμη και όταν χάσει τις εκλογές (σύμφωνα με κάθε λογική, αυτό είναι το λογικό) φανερώνει μία νέα εναλλακτική του συστήματος, η οποία προκύπτει χωρίς να είναι ρητή στρατηγική. Την ταύτιση της Εξουσίας με την Ψυχαγωγία ή το πέρασμα από τον καιρό που οι κυβερνήτες γίνονταν celebrity στον καιρό που οι celebrity θα γίνονται κυβερνήτες. Εξάλλου, ο Τραμπ δεν εκφράζει επισήμως την ελίτ, παρόλο που ο ίδιος είναι ον της ελίτ, η επίσημη πολιτική και οικονομική ελίτ τον έχει αποκηρύξει. (Κανένας εν ζωή Ρεπουμπλικάνος πρόεδρος δεν τον στηρίζει). Η σύνδεση της Εξουσίας με το θέαμα ήταν παλαιόθεν γνωστή, όμως πλέον το θέαμα γίνεται πανταχού παρόν και απειλεί να θέσει υπό τον έλεγχό του την πολιτική, καθιστώντας την πολιτική αρένα μία αρένα καθαρού θεάματος.

Από μια τέτοια εξέλιξη μόνο ο φασισμός και η ακροδεξιά θα μπορούσαν να ωφεληθούν, το δημοκρατικό κίνημα είναι κίνημα περιεχομένου.

Στο πλαίσιο αυτό, έχουμε την εμφάνιση μίας ψηφιακής πολιτικής. Πολιτικής του twitter, πολιτικής του facebook, πολιτικής των social media. Αυτή διαπερνά τις παραδοσιακές ταυτίσεις του ψηφοφόρου με το κόμμα ή του πολίτη με τον εκλεγμένο και διαμορφώνουν νέα πεδία πολιτικής σύγκρουσης και νέα πεδία κοινωνικής επιρροής, όπου η κάθε υποομάδα έχει την ευκαιρία να παρουσιαστεί σε έναν παγκόσμιο ορίζοντα, και άλλοτε περιθωριακές απόψεις έχουν τη δυνατότητα να απευθυνθούν σε ένα παγκόσμιο κοινό.

Ωστόσο, στις Η.Π.Α., όπως και σε κάθε χώρα, διευρύνεται η εκλογική αποχή.

Η εκλογική αποχή γίνεται πλέον ένα κοινό χαρακτηριστικό των κοινωνιών. Δύο δημοψηφίσματα έγιναν στις 2 Οκτωβρίου 2016, ένα στην Ουγγαρία με επίδικο την αποδοχή ή όχι προσφύγων, ένα στην Κολομβία με επίδικο την αποδοχή ή όχι της ειρηνευτικής συνθήκης με τους αντάρτες του FARC. Και στα δύο θριάμβευσε η αποχή, (στην Ουγγαρία ψήφισε σχεδόν το 45%, στην Κολομβία ψήφισε μόλις το 37.43%) ακυρώνοντάς τα de facto (στην Κολομβία) αλλά και de jure (στην Ουγγαρία). Η αποχή ήταν τεράστια και στις ελληνικές εκλογές του Σεπτεμβρίου 2015, πράγμα που δεν αναφέρεται συχνά, αφού υποσκάπτει τον ισχυρισμό του πρωθυπουργού Τσίπρα πως ο λαός υπερψήφισε την μνημονιακή «συμφωνία». Δεν υπερψήφισε ο λαός την συμφωνία, την υπερψήφισε η πλειοψηφία της μειοψηφίας των ψηφοφόρων που προσήλθε στις κάλπες. Το ίδιο ενδέχεται να συμβεί και στις αμερικάνικες εκλογές του Νοέμβρη.

Αυτή η αποχή όμως δεν είναι παθητική. Δεν έχει να κάνει με καταναλωτές οι οποίοι δεν πάνε να ψηφίσουν διότι έχουν αποπολιτικοποιηθεί ή δεν έχουν πολιτική συνείδηση. Αντιθέτως, έχει να κάνει με πολίτες που έχουν συνείδηση της πολιτικής και δεν συμμετέχουν στο καταναλωτικό παιχνίδι που είναι οι επίσημες εκλογές. Θέτουν όμως το ζήτημα της πολιτικής εξουσίας. Πώς αποφασίζουμε, ποιος αποφασίζει;

Μιας και οι ανώτατες κυβερνητικές εθνικές θέσεις μένουν πλέον

κενές από περιεχόμενο εξουσίας, φαίνεται να υπάρχει ένα τεράστιο αδιέξοδο και στις σοσιαλδημοκρατικές και τις εναλλακτικές πολιτικές που προέρχονται από το σύστημα. Φαίνεται, δηλαδή, ότι στους έσχατους στόχους δεν έχουν σημασία τα πρόσημα, και φαίνεται ότι οι διαφορές ανάμεσα σε μία δεξιά και μία αριστερή κυβέρνηση δεν ορίζονται από διαφορετικές πολιτικές κρατικής διαχείρισης, αλλά από οριακές διαφορές έντασης της καταστολής και επιλογής των διαθέσιμων μέσων επιβολής, αλλά προς την ίδια κατεύθυνση.

Ταυτόχρονα, βλέπουμε μητροπόλεις να αναδύονται ως παγκόσμιοι κόμβοι υπεράνω των κρατικών περιφερειών τους. Να γίνονται πλέον ανεξάρτητες ή και παρασιτικές σε σχέση με τα εθνοκράτη τους. Το Λονδίνο απείλησε να αποχωρήσει από τη Μ. Βρετανία και να υποβάλει αίτημα ένταξης στην Ε.Ε. και κανείς δεν γέλασε, διότι θα μπορούσε να συμβεί. Η Αθήνα υπερβαίνει το μέγεθος του ελληνικού κράτους και σε σημασία και σε ενέργεια. Τα πεδία διαχείρισης διευρύνονται ενώ οι γραφειοκρατικές λειτουργίες το μόνο που μπορούν να κάνουν είναι να αναπαράγονται επιθετικά.

Στις Η.Π.Α., εν μέσω αποχής, αντί της παθητικότητάς, έχουμε παντού πολλαπλασιασμό και εμπάθυνση των κοινωνικών εξεγέρσεων. Στην ύπαιθρο, εξεγέρσεις υπεράσπισης του εδάφους ενάντια στον επιθετικό σχεδιασμό της ανάπτυξης, στις πόλεις, εξεγέρσεις υπεράσπισης της ζωής και της ισότητας ενάντια στη βαρβαρότητα των κατεστημένων εξουσιών. Είναι εξεγέρσεις τοπικές αλλά επικοινωνούν και οργανώνονται σε δίκτυα παγκόσμιας εμβέλειας, καθώς οι αγώνες των κοινοτήτων συναρθρώνονται σε παγκόσμιους αγώνες για τα κοινά και για τη δημοκρατία. Ο αγώνας των Σιου στη Ντακότα είναι κοινός με τον αγώνα των κατοίκων στις Σκουριές. Είναι τοπικοί, αλλά αφορούν την παγκόσμια κοινότητα και ως νόημα, αφού φέρουν κοινό πρόταγμα γης και ελευθερίας, αλλά και ως πράξη, αφού τα οικοσυστήματα που υπερασπίζονται είναι κοινά της ανθρωπότητας.

Η παγκόσμια διεύρυνση της κοινωνικής ανισότητας ανάγκασε πρόσφατα την Λαγκάρντ του Δ.Ν.Τ. να εκδώσει προειδοποίηση για το ενδεχόμενο ξεσηκωμού των κοινωνιών απέναντι στην

εντεινόμενη φτωχοποίησή τους. Η άμεση δημοκρατία, το έχουμε ξαναπεί, είναι ένα πρόταγμα το οποίο έχει τεθεί κατά τόπους σε όλο το εύρος του πλανήτη και διαρκώς αναζητείται. Αναζητούνται τρόποι, αναζητούνται πρακτικές και πραγματώνονται σε εφήμερες ή διαρκείς μορφοποιήσεις. Οι κοινότητες των Ζαπατίστας καλούν για μία σύνδεση των ιθαγενικών αγώνων, οι αμεσοδημοκρατικές συνελεύσεις της Ροζάβα εν μέσω πολέμου θέτουν ένα παράδειγμα που πρέπει να μελετηθεί, κοινωνικά δίκτυα αλληλεγγύης και κοινωνικά δίκτυα αυτοκυβέρνησης αναδύονται, επιμένουν, καταρρέουν, επανεμφανίζονται, στον χώρο της πόλης και της υπαίθρου, σε μία διαρκή κίνηση αναδημιουργίας του ελεύθερου δημόσιου χώρου και του ελεύθερου δημόσιου χρόνου.

Μέσα στην ποικιλία των μορφών και την πολυμορφία των αγώνων, κοινό είναι το δημοκρατικό διακύβευμα. Πώς μπορεί αυτός ο κόσμος να παλέψει, να εκφραστεί και να αυτοκυβερνηθεί, τη στιγμή που υπάρχει ένα στενό παγκόσμιο πλέγμα εξουσίας που πνίγει τον πλανήτη;

Κοινή επίσης είναι η παγκόσμια αλληλεγγύη, η οποία διαπερνά τα σύνορα, όσο καθίσταται σαφές πως οι πραγματικές διαχωριστικές γραμμές δεν είναι οριζόντιες, αλλά κάθετες, και ότι τα σύνορα τα οποία επιβάλλονται δεν είναι πλέον σύνορα εθνικά, αλλά σύνορα που αφορούν την πρόσβαση στην εξουσία, σύνορα αποκλεισμού. Όσο τα οριζόντια σύνορα γίνονται πορώδη, τα κάθετα σύνορα γίνονται αδιάβατα. Διαμορφώνεται μία παγκόσμια ελίτ αρκετά μεγάλη, ώστε να τείνει να αυτονομηθεί ως παγκόσμια αριστοκρατία, στις τάξεις της οποίας οι πολιτικές κυβερνήσεις συμμετέχουν ως πρόσωπα και όχι ως θεσμοί.

Επιπλέον, πρέπει να θυμίσουμε πως η φιγούρα του πρόσφυγα είναι μία από τις κεντρικές κοινωνικές κατηγορίες της εποχής μας που συνδέεται άμεσα με αυτή την απώλεια της εθνικής πολιτικής. Ο σύγχρονος πρόσφυγας εμφανίζει τρία καινοφανή χαρακτηριστικά:

Το πρώτο είναι ότι καταργεί έμπρακτα τα σύνορα και σαν σώμα, σαν άτομο, σαν άνθρωπος και σαν νόημα, μέσα από την ίδια του

την κίνηση απόδρασης πέρα από τα σύνορα και μέσα από τις κινήσεις αλληλεγγύης ή και ξενοφοβίας των κοινωνιών. Αποδεικνύει πόσο ρευστά είναι τα σύνορα και πόσο μεγάλο το χάσμα ανάμεσα στις κυβερνήσεις και τους πληθυσμούς που αυτές καταδυναστεύουν, πόσο ανεπαρκείς οι κρατικές εξασφαλίσεις και πόσο άτεγκτοι οι διακρατικοί συσχετισμοί.

Το δεύτερο είναι ότι ο πρόσφυγας δείχνει την ανεπάρκεια κάθε ταξικής ανάλυσης, γιατί η θέση του δεν είναι ταξική. Δεν έχει ταξικότητα ο ίδιος ο πρόσφυγας. Ο ίδιος ο πρόσφυγας παράγει κέρδος για το κεφάλαιο των χωρών «υποδοχής», χωρίς να ανήκει σε καμία δομή παραγωγής, με την παρουσία του και μόνο. Δεν έχει σημασία αν ήταν γιατρός ή εργάτης εκεί. Όταν έρχεται εδώ δεν έχει σημασία η επαγγελματική του θέση, σημασία είναι ότι αποτελεί ένα οικονομικό μέγεθος προς εκμετάλλευση και ένα πολιτικό εργαλείο διαπραγμάτευσης.

Κατά τρίτον, ο πρόσφυγας δείχνει την καινούργια θέση του εθνικού προσδιορισμού. Το εθνικό, χωρίς πολιτική ισχύ, παραμένει το προνομιακό εργαλείο ταξινόμησης και χειραγώγησης των ανθρώπων στη διάθεση του κράτους, αλλά όχι πλέον πολιτικής αντιπροσώπευσης. Δεν υπάρχει καμία διμερής συμφωνία μεταξύ της Ε.Ε. και της Συρίας ή του Αφγανιστάν που να καθορίζει τις διαφορετικές μοίρες των Σύρων και των Αφγανών προσφύγων. Υπάρχει όμως η αυθεντία του κράτους, η εξουσία του κυρίαρχου κράτους να κατηγοριοποιεί τους ανθρώπους και να ρυθμίζει στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων τις ροές των μεταναστών, αντιστρόφως ανάλογα προς τις ανεξέλεγκτες ροές των κεφαλαίων. Αυτό είναι το τελευταίο καταφύγιο του εθνικού. Η καταστολή και η ταξινόμηση, ο πυρήνας δηλαδή του κρατικού.

Τέλος, για πρώτη φορά στην ιστορία βρισκόμαστε μπροστά σε ένα φάσμα ολοκληρωτικής καταστροφής, οικολογικής, τεχνοεπιστημονικής, γεωπολιτικής ή βιοπολιτικής. Όλα αυτά οδηγούν σε μία ανθρωπολογική καταστροφή, καθώς οι κοινωνίες σήμερα δεν δείχνουν να μπορούν να δημιουργήσουν μία πειστική εικόνα ενός βιώσιμου μέλλοντος. Δεν φαίνεται να μπορούν να παράγουν τους εκάστοτε ανθρωπολογικούς «τύπους» που θα

υπερασπίζονταν την αναπαραγωγή αυτής της κατάστασης. Δεν φαίνεται, επίσης, κάποιος να ελέγχει τους μηχανισμούς της κυριαρχίας, παρά μόνο η αρένα μίας παγκόσμιας πολυκεντρικής εξουσίας που συντίθεται από τους ασταθείς αγώνες επικράτησης των ισχυρών αντιτιθέμενων αλλά και αλληλοσυμπλεκόμενων διευθυντικών ομάδων συμφερόντων.

Αυτή η κατάσταση μπορεί να οδηγήσει σε κάθε ενδεχόμενο. Κάθε ενδεχόμενο μπορεί να οδηγήσει σε εκτράχυνση της κατάστασης. Μπορεί να οδηγήσει σε ακόμη μεγαλύτερη κρατική βαρβαρότητα και σε μία επιτάχυνση της κοινωνικής αποσύνθεσης. Όμως η κρίση είναι ενεργητική και, νομίζω, μπορούμε να διαπιστώσουμε κάποιες δυνατότητες υπέρβασης των παραδοσιακών αδιεξόδων μέσα από την υπέρβαση των παραδοσιακών πολιτικών κατηγοριών.

Αντί για εθνικό, έχουμε μία νέα σύνθεση του τοπικού με το παγκόσμιο.

Αντί για την πολιτική της αντιπροσώπευσης, βλέπουμε δίκτυα άμεσης δημοκρατίας, πολιτικές συλλογικότητες αμεσοδημοκρατικές και κοινωνικά μέτωπα αμεσοδημοκρατικά. Κινήματα χωρίς ηγέτες που αναδεικνύονται και επικοινωνούν, συχνά με παγκόσμια εμβέλεια. Επίσης, αυτοκυβερνώμενες κοινότητες που προκύπτουν σε τομείς παραγωγής, σε απελευθερωμένους δημόσιους χώρους, σε τομείς διαχείρισης των κοινών. Είναι δυνατότητες, δεν είναι φυσικά ολοκληρωμένες αυτοθεσμίσεις αυτές, αλλά είναι δυνατότητες δημοκρατικής αυτοθέσμησης.

Αντί για το απομονωμένο άτομο της μάζας, τη μαζική μονάδα, βλέπουμε μια υπέρβαση προς το συλλογικό άτομο, το πραγματικό υποκείμενο της αμεσοδημοκρατικής συλλογικότητας. Η συλλογικότητα δεν μπορεί πια να υποτάξει το άτομο, όμως και το άτομο δεν μπορεί να υπάρξει δίχως έναν δημόσιο χώρο επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης. Τα σύγχρονα δημοκρατικά κοινωνικά κινήματα και οι σύγχρονες ελευθεριακές συλλογικότητες δημιουργούν αυτό τον δημόσιο χώρο ως χώρο ελευθερίας και δημιουργίας μέσα από την πρακτική τους. Και

δημιουργείται μία κοινή δημοκρατική παιδεία από άτομα που αναγνωρίζουν την υποκειμενικότητά τους μέσα από τη σχέση τους με τον άλλο. Μέσα από την ατομική δημιουργία με συλλογική αναφορά.

Αντί για την ψευδή διάζευξη Κρατικού – Ιδιωτικού, μπορούμε να δούμε σαφώς ότι το κρατικό και το ιδιωτικό ταυτίζονται, ως φορείς κοινών συμφερόντων. Εναντίον τους πρέπει να αναδείξουμε το Δημόσιο ως ελεύθερο και κοινωνικό. Ο δημόσιος χώρος και ο δημόσιος χρόνος είναι το πραγματικό διακύβευμα τη στιγμή που ο δημόσιος χώρος ξεπουλιέται, το έδαφος και τα κοινά, ο δημόσιος χρόνος ρευστοποιείται και κεφαλαιοποιείται, ενώ καταρρέει η εργασία και ψηφιοποιείται η επικοινωνία. Το κεφάλαιο των ισχυρότερων επιχειρήσεων της επικοινωνίας, των social media και των mass media δεν είναι το προϊόν τους, αλλά οι χρήστες τους ή μάλλον οι χρήστες τους είναι το προϊόν τους, οι αριθμοί των χρηστών είναι οι δείκτες που ορίζουν τη χρηματιστηριακή τους επιτυχία ή κατάρρευση.

Αντί για τη λατρεία της ανάπτυξης βλέπουμε μια υποχώρηση του καταναλωτισμού, τόσο ως δυνατότητα, όσο και ως φαντασιακό. Η φαντασιακή υποχώρηση του καταναλωτικού προτάγματος μπλοκάρει τη μηχανή της ανάπτυξης εξίσου με την εξάντληση των φυσικών και ψυχικών πόρων και την ενεργή αντίσταση των κοινωνιών.

Σήμερα, για να επιστρέψουμε στην εγχώρια κατάσταση, η κυβέρνηση των ΣΥΡΙΖΑΝΕΛ, η οποία επικύρωσε την εκχώρηση του δημόσιου πλούτου για 99 χρόνια και φυσικά έχει υπογράψει τη διάλυση των εργασιακών δικαιωμάτων, διατηρεί σαν πολιτικό σύνθημα την υπεράσπιση του δημόσιου πλούτου και των δικαιωμάτων, λέγοντας (όπως ο Τσακαλώτος πρόσφατα) ότι «όσο είμαστε εμείς κυβέρνηση, αυτά τα οποία δεσμευθήκαμε να κάνουμε δεν θα υλοποιηθούν». Ίσως είναι η τελευταία διαθέσιμη εκδοχή του περίφημου δόγματος TINA (There Is No Alternative), το «μόνο εμείς μπορούμε να σας σώσουμε από εμάς». Φυσικά, δεν υπάρχει τίποτε να σωθεί, ούτε κανένας επερχόμενος σωτήρας και η κοινωνική καταστροφή δεν μπορεί να αποτραπεί, παρά μόνο αν η κοινωνία πάρει την πολιτική εξουσία και την πολιτική απόφαση

στα χέρια της.

Αυτή η δυνατότητα έχει ως τώρα εμφανιστεί μόνο στους δρόμους της σύγκρουσης με την πολιτική του κράτους και του κεφαλαίου, μέσα από τη δημοκρατική πολιτική της κοινωνικής και ατομικής αυτονομίας. Φαίνεται πως αυτή η δυνατότητα μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μέσα από την άμεση δημοκρατία.

*Το παρόν κείμενο αποτέλεσε εισήγηση στην παρουσίαση του βιβλίου «Το τέλος της εθνικής πολιτικής», στο Nosotros, 12/10/2016.